

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Sectio II. De his quæ vesperi fiunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

quantulum naturæ nostræ recreationi proficiant. Nimis ergo seria & graui tunc omittenda sunt, aut si aliquid serium se offerat (quod non semel se offert) amicabiliter iucundè que tractandum. Aliquid ex lectione mensæ, quod magis arripit, commemorabis, exemplum ædificationis vel antiquum vel modernum in narrationem adduces, aliquis Scripturæ locus quomodo sit vernacula lingua vertendus, disputabis, virtutes nunc viuentium, vel Prælatorum, vel seniorum, si ipsi non audiant, laudabis, & quàm sint dignæ imitatione, propones, aliquid etiam interdum indifferens in colloquium admittes, atque omnia illa huic tempori apta sunt, quæ in prima huius operis tractatione collecta reperies. Ita tamen hæc, & alia huiusmodi in hac hora conferantur, vt nec quasi concio instituat, nec quasi disputatio texatur, sed quidquid illud fuerit, quod in sermonem vocatum est, hilariter & festiuè tractetur. Ita enim nacta nostra oratione, & assidua præsentia Dei, & lectione frequenti, & ministeriorum pondere prægrauata, se exonerat, & vires ad resumendos labores recuperat.

Tom. 1.
lib. 5. p. e.
23.

Dato signo, sermonem etiam ceptum abscondes, & ori tuo silentij custodiam impones, & tacens simul cum aliis, ad Dominum in Ecclesia sub speciebus sacramentalibus præsentem ibis. Hæc enim remissionis hora spirituales viros, qui toto die à non necessariis tacuerunt, & strenuè laborauerunt, excipit. Si autem tu manè & vesperi verba inutilia proferas, & cor tuum in noxiis, aut superfluis effundas, indignum profus remissione te facies. Ibis ergo ad Ecclesiam tacens, & Dominum quanto potueris feruore conualutabis: si aliquid vel in sumendo cibo, vel in mutuo colloquio erratum fuerit, de eo dolebis, ac veniam humiliter postes, ac gratiam ad sanctè viuendum, & strenuè laborandum, in sequenti parte diei, quæ ab hac hora incipit, postulabis.

SECTIO II.

De his quæ vesperi fiunt.

De rebus post meridiem agendis.

CAPVT I.

A hac hora, quæ est prima post meridiem, incipit secunda diei pars, quam dilatato vocabulo vesperam appellamus, in qua occupationibus prædictis inuendimus. Nam & horas canonicas ad hoc tempus pertinentes recitamus, & literis studemus, & ministeria spiritualia & temporalia pro qualitate personarum obimus, & multi iterum ad noctem mentaliter oramus, & moderatam cœnam, aut refectiorem aliquam accipimus, & nonnullam quietem captamus, & omnes antequam cubitum eamus, conscientiam discutimus. Hæc ergo omnia, eodem modo ac dictum est, sunt in opus producenda, nisi quod tanto purius & feruentius exequenda sunt, quanto magis mors appropinquat, ac tempus reddendæ rationis. Ita ergo actiones istæ vesperi fiant, vt errata similium actionum, quæ manè factæ sunt, suo feruore & diligentia suppleant. Præter ista autem opera sunt alia omnibus religiosis communia, quæ nos ordinariè post meridiem exequimur, de quibus nunc ad legendum eruditionem sigillatim tractabimus.

De lectione spirituali.

CAPVT II.

LECTIOMI spirituali quotidie instendum est, vt ea, tamquam instrumento præcipuo ad perfectionem obtinendam, noster spiritus prouocatur. Spiritualem autem lectionem vocamus, quæ mysticos libros, & spirituales tractatus enoluimus, in quibus non solam rerum spiritualium notitiam, sed multo magis earum gustum & affectum querimus. Hæc nobis ex regula, atque ex perpetua & inuolabili consuetudine iniuncta est, cui quotidie & communiter post meridiem intendimus: & non solum nobis, sed & omnibus religiosis, ex quibus nos eam didicimus, commendata. Nam & Benedictus in Regula, lectionem spiritualem præcipit in hæc verba: Omni tempore siue ieiunij, siue prædij, mox vt surrexerint à cœna, sedeant omnes in vnum, & legat vnus collationes, vel vitas Patrum, aut certe aliquid, quod ædificet audientes. Et paucis interpositis: Mox accedat ad lectionem collationum, & lectis quatuor aut quinque folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis: si quis fortè in assignato sibi commissio fuerit occupatus, occurrat. Magnus quoque Doctor Bonauentura eam commendat suis fratribus, qui in speculo disciplinæ inter alia, sic scribit. De quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimitendum est, quod fidelius digeratur, & rursum reuocatum crebrius ruminetur, quod proposito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat. Nullus verò erit in cœtibus religiosis (vt credo) qui hos Patres audiens, tempus ad libros spirituales legendos, de cætero non sibi præscribat.

B

C

D

E

Nec existimandum est hanc lectionem aut solis imperitis, aut solis imperfectis iniungi, immò sciendum, omnibus sapientissimis quoque & perfectissimis assumendam proponi. Literati ea indigent, si nõ vt noua fiant, at vt ad scita exequenda se moueant. Et multa sterili cognitione scimus, quæ lecta voluntatem afficiunt, & ex affectu ea non solum ad scientiã, sed ad actionem cognoscimus. Perfecti etiã lectione egent, quia nunquam adeo perfecti sunt, vt amplius perfici & promoueri non possint. Lectio verò maiora perfectionis amplioris desideria ingerit, & gradus eius altiores ostendit. Atque vtrisque tam doctis quam perfectis Salomon lectionis vsum monstrat, dicens: Audiens sapiens, sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Quis sapiens, nisi scientia peritus? & quis intelligens, qui possit gubernacula possidere, id est gubernatoribus imperare, nisi perfectus? Sed ille ex lectione maiorem sapientiam, & iste ad docendos alios ampliores gustum sapientiæ percipiet. Certe Thomas Aquinas sapiens & perfectus erat, immò & sapientissimorum magister egregius, & mirabilissimum perfectionis exemplar, de quo tamen hæc scripta sunt: Est autem hoc quoque in sancto viro memorabile, quod cum ei esset integrum, libenter solitus fuerit aliquid in Patrum collationibus lectione, ne ex rerum subtilium speculatione, affectus eius non nihil tepesceret, postetque se rursus facilius ad diuina contemplanda colligere & erigere. Sanctissimus autem vir non sine exemplo lectioni spirituali vacabat. Vnde ibidem subditur: Et in hoc quidem sanctum Dominicum sectatus est, quem eius libri lectione constat magnopere fuisse delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Quis nunc

Reg.
B. Ben-
dicti, c.
42.

Bona-
uent. 2.
c. 7.

Proh. 1.
5.

In vita
eius apud
Sur. in
Martio.

prætextu

prætextu scientiæ, aut adeptæ sanctitatis, à lectione spiritali se eximat, quam tam sapiens ac sanctus vir, sapientibus ac sanctis, suo exemplo vtilissimam esse commonstrat?

Tu ergo quotidie saltem per horam vel semihorari, lectioni librorum mysticorum & spiritualium intende. Illa enim vt magistra sensum sacrarum scripturarum reuelat: illa vt lucerna, aut sidus fulgentissimum, intellectum illuminat; illa vt nutrix spiritu infantulos loqui docet, & ad orationem & meditationem allicit: illa vt ignis, castos diuini amoris affectus accendit, illa demum vt pædagogus, cor nostrum colligit, & à distractionibus & cogitationibus ineptis auertit. Merito proinde Bonauentura te ad lectionem hortatur, dicens, lege Sanctorum vitam & doctrinam, vt in comparatione eorum semper humilioris, & instruaris, & accendaris ad deuotionem, & protoceris ad studium, vt informeris in intellectu scripturarum, & illumineris ad fidem: Et scias discernere verum à falso, bonum à malo, vitium à virtute, & remedia vitorum ac tentationum. Hæcille.

Ad lectionem autem vtiliter assumentam, id imprimis seruandum est, ne singulis diebus liber mutetur, sed aliquo longo tempore vnus author idemque legatur. Fortuita namque lectio, vt Bonauentura ait, & quasi casu reperta, non ædificat, sed reddit instabilem animum. Quomodo autem legendum sit, prius ex verbis Hieronymi, quam ex meis addisce. Ille enim sic ait: Ita scripturas sacras lege, vt semper memineris Dei illa verba esse, qui legem suam non solum sciri, sed etiam impleri iubet. Nihil enim prodest faciendâ didicisse, & non facere. Optimè vteris lectione diuina, si illam tibi adhibeas speculi vice, vt ibi velut ad imaginem suam anima respiciat, & vel sœda quæque corrigat, & vel pulchra plus ornet. Lectionem frequenter interrompat oratio, & animâ ingiter ad hærentem Deo, grata vicissitudo sancti operis accendat. Nunc te igitur ordo instruat cœlestis historiæ: Nunc sanctum David oblectet canticum: Nunc Salomonis erudiat sapientia: Nunc ad timorem Domini increpationes incitent Prophetarum: Nunc Euangelicâ & Apostolica perfectio te Christo in omnium sanctitate coniungat. Quæ paranda sunt, memoriæ penitus insere; cæque iugi meditatione conferua. Quæ maturanda sunt, frequenter reuolue, vt diuinum hoc studium, & celestis schola & mores simul Virginis ornet, & sensum, tradantque tibi cû sapientia sanctitate. Vnde Scriptura dicit: Qui querunt Deum, inueniunt sapientiam cum iustitia. Sic autem ipsa lectio temperata, cui finem consilium, nõ lassitudo imponat. Nam, vt immoderata ieiunia, & ardor abstinentiæ, & enormes immoderateque vigilia, intemperantiæ coarguntur, idque nimietate sui pariunt, vt hæc ipsa postea, nec mediocriter quidem fieri possint: ita studium lectionis in reprehensionem intemperans cadit, quodque laudabile est in tempore suo, fit de nimietate culpabile. Generaliter quidem, sed breuiter stricteque dicendum est, in bonis quoque rebus quidquid modum excesserit, vitium est.

Hæc vniuersa Hieronymus. Quibus nihil addendum ducimus, nisi vt pro rudiioribus, eadem verbis crassioribus repetamus. Spiritualis ergo lectio quotidiana sit, ita vt sicut quotidie oramus & meditamus, ita quotidie aliquid per excitando affectu legamus. Lectionem præcedat oratio breuis, qua gratiam ad intelligendum & fructum decerpendum postulemus. Sanctus Ephraem sic ante lectionem orandum esse dicit: Domine Iesu Christe aperire aures & oculos cordis mei, ad audiendum & intelligendum

A sermonem tuum, faciendamque voluntatem tuam, Domine: quoniam incola ego sum in terra. Non abscondas à me mandata tua, reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. In te enim spes mea Deus meus, vt tu mentem meam illumines. Lectionem interrompat oratio, qua illud, quod à Domino audimus, bonum esse vel malum, à nobis aut faciendum aut vitandum esse, quasi ipsi respondentes statuamus. Lectionem finiat oratio, qua & pro doctrina nobis oblata gratias agamus, & quod dictum est in illa, præstare desideremus. Non queratur in hæc lectione curiositas, sed vtilitas, non quod præriat auribus, sed quod affectum compungat ac moueat, legatur. Non ad solam noticiam, sed ad opus quod lectum erit, ordinetur. Tempore huius lectionis non multa legantur, plura cogitentur, plura delibentur, & quonam pacto ea fieri oporteat, apud se quisque meditetur. Si ea quæ legeris, fixa in memoria nõ hæserint, ne nimium solliciteris, sola lectio animum reficit, & nescio quomodo sine fixa recordatione spiritum promouet. Quod Dacrianus monachus apulissima similitudine docuit. Non turberis, inquit, si bona quæ legis, aut audis, vniuersa in memoria non retineas. Nam quemadmodum vas quod sæpius aqua perfunditur, purum permanet, etiam si aqua effusa statim effluat: Ita si mentem beneuolam doctrina spiritalis crebro pertransierit, quamuis ibi non persistat, ipsam tamen mentem nitidam, Deoque placentem reddit & conseruat. Vtilitas tua singularis nõ in hoc sita est, vt doctrinæ verba memoriæ commedes, sed vt doctrinæ verborumque effectus in te remaneat, id est, vt tu ex doctrina puritatem interiorè paratamque voluntatem adimplendi mandata diuina consequare. Si hæc ratione, quam exposuimus, spiritali lectioni per aliquod tempus quotidie te dederis, mens tua tanquam saluberrimis & suauissimis cibus refecta, & fortis ad operandum bona, & ad resistendum malis, euadet, & non semel defectus orationis minis feruida, & distracta supplebit.

B multa legantur, plura cogitentur, plura delibentur, & quonam pacto ea fieri oporteat, apud se quisque meditetur. Si ea quæ legeris, fixa in memoria nõ hæserint, ne nimium solliciteris, sola lectio animum reficit, & nescio quomodo sine fixa recordatione spiritum promouet. Quod Dacrianus monachus apulissima similitudine docuit. Non turberis, inquit, si bona quæ legis, aut audis, vniuersa in memoria non retineas. Nam quemadmodum vas quod sæpius aqua perfunditur, purum permanet, etiam si aqua effusa statim effluat: Ita si mentem beneuolam doctrina spiritalis crebro pertransierit, quamuis ibi non persistat, ipsam tamen mentem nitidam, Deoque placentem reddit & conseruat. Vtilitas tua singularis nõ in hoc sita est, vt doctrinæ verba memoriæ commedes, sed vt doctrinæ verborumque effectus in te remaneat, id est, vt tu ex doctrina puritatem interiorè paratamque voluntatem adimplendi mandata diuina consequare. Si hæc ratione, quam exposuimus, spiritali lectioni per aliquod tempus quotidie te dederis, mens tua tanquam saluberrimis & suauissimis cibus refecta, & fortis ad operandum bona, & ad resistendum malis, euadet, & non semel defectus orationis minis feruida, & distracta supplebit.

Dacrian. in speculo monachor. habetur to. 5. Bibliotheca.

De Psalterio Beate Virginis.

CAPVT III.

O TAM Ecclesiani, post cultum Dei cultui Beatissimæ Virginis Mariæ, & ipsius Dei matris esse dicatam, aut esse cultui Dei in Virgine consecratam, & additam, ille poterit ignorare, qui Ecclesiam ipsam ignorat. Hæc enim templorum non tam ornata, quam plena in memoriam Dei paræ dicatorum, solennitatibus frequentissimis eiusdem Virginis occupata, eius imaginibus cincta, & precibus ad eandem fufis intenta, de hoc cultu hyperdulæ (vt vocant) quo Beatam prosequitur Virginem, gloriatur, & se ignorari Virginis cultricem & amatricem minime patitur. Et id quidem merito, quoniam Dominam nostram (sicut re vera est) verbi Dei matrem prædicat, & suam Reginam potentissimam, suam Matrem piissimam, & suum fidelissimū præsidium, ac tutam agnoscit. Cui merito dicit eius amator Bernardus: Sileat misericordiam tuâ virgo Beata, si quis est, qui invocat eam in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse; nos quidē seruuli tui ceteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus virginitatē, humilitatē miramur, sed misericordia dulcius sapit, misericordiâ amplectimur charius, recordamur sæpius, crebrius inuocamus. Hæc est

Bern. h. mil. 4. su. per. Miss. est.

Bona. tr. de infor. no. uis. c. 14.

Bon. in spec. 2. c. 7.

Hier. epistola 1. ad De. metr. 19. 9.

Ephr. de iacene. tom. 1.

enim, quæ totius mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetravit. Per te ô genitrix beata cælum repletum, infernus euacuatus est, instaurata ruina cælestis Hierusalem, expectantibus miseris vita perdata, data. Sic potentissima & piissima charitas, & affectu compatiendi, & subueniendi abundat effectus, æquè locuples in vitro que.] Sic ille. Si tanta, & tam eximia bona de manu piissimæ ac sanctissimæ matris singulis momentis suscipimus, quid magnum, si omnes fideles eam ex totis præcordiis honoremus?

Inter alias autem preces, quæ pro Virginis, ac Matris nostræ honore funduntur, illa præcatio solemnissimè est, & nescio, an ab aliquo etiam perditissimo fidelium omissa, quæ Virginis Rosarium, aut sertum, aut psalterium nuncupatur. Rosarium quidem, quoniam ex pluribus angelicis salutationibus, tanquæ ex sua eolentibus rolis componitur: sertum, quia Virgini ex ardentissimo animarum erga eam amore velut diadema regium offertur; psalterium tandem, quia sicut psalterium Davidis centum & quinquaginta psalmis constat, ita & ista præcatio ex eodem salutationum Angelicarum numero, in quindecim denarios, per quindecim orationes Dominicis distinctos concinnatur. Quoniam autem commune est apud omnes hanc præcationem memoriter recitare, vltus inter fideles inoleuit, globulos siue orbiculos præcatorios filo inserto gestaadi, qui memoriæ fragilitati deseruiant. Quorum inuentor dignus sanè laude dicitur, quidam Petrus Eremita homo Gallus: sic enim scribit Polydorus Virgilius ciuis Ambianensis, qui circiter annum millesimum nonagesimum virtute floruit; & cum Urbano Secundo Pontifice Maximo egit, vt nostri suscepto bello Asiatico Hierosolymas recuperarent. A tempore autem Dominici, sanctissimi ordinis Prædicatorum parentis, vltus Rosariorum (sic enim orbiculi illi filo inclusi vocantur) in tantum inualuit, vt nemo pene sit fidelium, aut sapiens, aut idiota, aut magnus, vel paruus, aut vir, aut mulier, qui Rosarium secum non gestet, & congruo tempore hanc præcationem non recitet.

Quod si vniuersorum fidelium mos est, beatam Virginem hac pietatis & dulcedinis referta præcatione innocare, quanto inuolabilius, feruentius, & deuotius Religiosi eam fundent, qui Mariam omnium religionum matrem sanctissimam esse fatentur, & eius venerationi addicti sunt? Sat ergo scio, ô serue Dei, te quotidie hac præcatione vti, tæque innumeros pene modos, à sanctis viris adinuentos, recitandi psalterium hoc, non ignorare. Sed vt ego desiderio meo non desim, sanctam Virginem honorandi, à qua sine villo dubio vires ad scribendum accipio: & vt integritati huius opusculi satisfaciam, in quo de quotidianis operibus religiosi dissero, communiorum modum recitandi psalterium, quo semper vtor, nonnulla ei adiciendo, conferibam.

Psalterium istud in tres quinquagenas salutationum Angelicarum, quarum qualibet per quinque denarios, quinque orationibus Dominicis distinctos, distributa est, diuiditur. Et quia quotidie vna tantum quinquagena ab occupatis recitatur, duobus psalteriis per hebdomadam à feria secunda vsque ad sabbatum (nam de die Dominica postea dicam) tota hæc præcatio ritè conficitur. Hæc autem (vt manifestum est) quindecim denariis constat, qui in honore quindecim mysteriorum vitæ, & passionis, & resurrectionis Iesu Christi Saluatoris nostri dicendi, & eorum mysteriorum meditationi adiungendi sunt. Horum quinque ad gaudia Virginis ineffabilia, quinque ad dolores eius acerbissimos, & quinque ad

gloriam ipsius incomprehensibilem pertinent. Ad ista mytheria in fine cuiusque denarij meditando, illos exhortamur, qui prolixius ad meditandum tempus destinatum non habent. Sed tibi, qui longa in contemplatione diuinorum mytheriorum in sumis horarum spatia, hoc onus non imponimus, sed tantum ad faciendam in fine singulorum denariorum mytherij correspondens memoriam, & ad aliquem sanctum affectum concipiendum, aliquidque postulandum mouemus. Et iuxta hæc sic potens psalterium Virginis recitare.

Ab illo versu Psalmi quinquagesimi, quo Ecclesia Horas canonicas incipit, tuum psalterium inchoabis, dicēsque: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciatum laudem tuam.] Labia namque nostra ad proferendas Virginis laudes solus Deus aperit, & ex ore nostro laudem suam: quem, Virginem laudando, laudamus: ipse est qui perficit. Deinde huic versiculo alium pro Ecclesiæ etiam more ex Psalmo sexagesimo nono, Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina:] sumptum adiunges. Item per alium versum ab Angelis decantatum: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, & cætera, Sanctam Trinitatem glorificabis. Ac tandem per Hymnum: Memento salutis auctor: cum illis versiculis, Dignare me, laudare te; Virgo sacra: Da mihi virtutem contra hostes tuos. Et per vocem, Kyrie eleison, ter repetitam, hoc præambulum psalterij concludes.

Facto hoc præludio, orationem Dominicam semel recitabis. Ab ea enim, quæ ore Domini pronuntiata est, & omnibus orationibus maior & præstantior est, debes Rosarium ordiri. Post illam verò decem salutationes Angelicas dices, quibus finitis, versum illum, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, iterum repetes, & eodem ordine reliquos denarios, aut vnus quinquagenæ, si solam illam recites, aut totius psalterij, perficies. Vt autem scias quomodo mytheria vitæ Domini commemoranda sunt, prius ea percurramus. Quinque prima mytheria sunt lætitiæ, quæ quinque denariis primæ quinquagenæ, coaptantur. Sunt autem, Annunciatio incarnationis, atque ipsa incarnatio Filij Dei: Visitatio Elizabethæ, & sanctificatio Ioannis Baptistæ: Natiuitas Saluatoris, Adoratio Magorum, & Inuentio pueri Iesu duodennis in templo. Quinque media mytheria sunt tristitiæ, quæ accommodantur quinque denariis secundæ quinquagenæ: sunt verò hæc: Christi oratio, & sudor sanguinis in hortu: eius flagellatio, coronæ spinæ susceptio, crucis baiulatio, & patibulo crucis affixio. Quinque postrema mytheria sunt gloriæ, quæ denariis quinque tertiæ quinquagenæ respondent. Sunt autem hæc: Christi Saluatoris Resurrectio, eiusdem in cælos Ascensio, Spiritus sancti ad Discipulos missio, Virginis nostræ in æternas sedes assumptio, ac tandem ipsi Reginæ omnium Angelorum & hominum facta incorruptibilis ac reginæ coronæ donatio. Cum ergo orationes Dominicæ recitaueris, Christum Iesum, seruatopredicto ordine, mytheria ista parantem oculis mentis aspicias. Vt in prima quinquagena eum carne velatum, Ioannis sanctificationem operantem, recens natum à Regibus adoratum, & in Templo disputantem meditaberis. In secunda, ipsum Dominum orantem, flagellis liuidum, & ad columnam ligatum, spinis coronatum, cruce oneratum, & eidem affixum contemplaberis. In tertia resurgentem, in cælum ascendentem, Spiritum suum mittentem, matrem in æternis sedibus excipientem, eandemque coronantem intueberis. Domino itaque

Polyd.
Virg. lib.
5. de in-
uen. re-
rum. c.
10.

Psal. 50.
17.

Psal. 119.

sic con

lic considerato, verba Dominice orationis sic dicet, vt affectus voci respondeant, & quod vox petit, cor quoque & desiderium exponat. Similiter eam salutationes Angelicas protuleris, Virginem eisdem mysteriis assistentem, aut eadem considerantem, aut ipsis cooperantem aspicias: verbaque illa non sine mentis affectu pronuntiabis, immo primis illis verbis, (Aue Maria,) illam reuerenter & deuote salutabis: sequentibus, (Gratia plena, Dominus tecum,) ipsam ex toto corde laudabis: his vero, quae statim ponuntur, (Et benedictus fructus ventris tui Iesus,) te in tui Saluatoris amorem accendes: postremis tandem, (Sancta Maria, mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostrae, Amen:) suarum potentissimarum orationum suffragia & facilem ex hac vita discessum petes.

Nunc ad finem cuiusque denarii redeamus, in quo aliqua breuis precatio mente saltem, aut etiam ore formanda est, quae affectum aliquem gaudij, vel doloris, vel exultationis, iuxta qualitatem mysterij, contineat, quae aliquid consonum mysterio petat, & quae beatam Virginem aliquo nomine ad laudem eius pertinente, compellet. In primo igitur denario vocabis eam felicissimam: nam verè felix admodum fuit, quae in matrem Dei electa fuit: vtque remissionem peccatorum impetres, quae filius Dei efficiaris, petes. In secundo, vocabis eam benignissimam: nam verè bonorum feracissima fuit, quae Ioannem peccato originali sordentem, vt Verbi instrumentum emundauit, & domum illam Zachariae innumeris bonis repleuit, & ab ea spiritum mortificationis, quo disponaris ad Dei visitationes suscipiendas, postulabis. In tertio, vocabis eam purissimam: nam verè purior fuit Sole, quae Filium Dei sine vilo integritatis suae detrimento, & sine vilo carnis, aut mentis inquinamento peperit, & tranquillitatem animae tuae, contemptumque fastus saeculi, à Christo nato demonstratum exposces. In quarto, vocabis eam Altissimam: nam verè caelo fuit excellior, quae, vt Dei thronus, Christum Regem à gentibus adoratum brachiis sustinuit, & gratiam ad adorandum Dominum externis & internis in spiritu & veritate efflagitabis. In quinto, vocabis eam sollicitissimam: nam verè sollicitior fuit Martha, quae puerum absentem tantis lacrymis, ac feruore quaesuit, donec illum inuenit: & donum feruoris, tibi immitti rogas.

Si haec non tibi sufficiunt, ecce ipsas preculas, quibus, dum commodiores non suppetunt, vti poteris.

Post primum denarium sic dicet:

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina, & mater mea felicissima: quia à Patre in sponsam electa, à Filio in matrem assumpta, quia à Spiritu Sancto in totius Deitatis habitaculum preparata, & ab Angelo salutata & laudata es. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per mysterium ineffabilis incarnationis eius, quo ex te carnem nostram induit, & te suam matrem effecit, vt impetres mihi remissionem peccatorum meorum, & per gratiam ipsius filij efficiar. Amen.

Post secundum denarium sic precaberis.

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina mea, & mater mea benignissima: quia spiritu charitatis acta ad domum cognatam properasti, precursori sanctitatem attulisti, & domum illam caelestibus donis replesti. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per opus illud eximiae charitatis, quo cognatam tuam visitasti, & Ioannem ad tantum bonum prouocasti, vt impetres mihi à Filio tuo, mortificationis donum, quo conuenienter paratus, eius afflatus & inspirationes excipiam. Amen.

Post tertium denarium sic orabis:

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina, & mater mea purissima: quia Verbum Patris carne tua rectè peperisti, pannis inuoluisti, in praesepio reclinaisti, & post partum inuolata permansisti. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per sanctissimum mysterium natiuitatis suae, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo quietam mentem, & fastum saeculi aspernantem, vt me paruulum factum suum sectatorem agnoscat. Amen.

Post quartum denarium sic petes:

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina mea, & mater mea altissima: quia sedes Saluatoris effecta, eum sustentasti, vt à tribus Regibus adoraretur, & munera, aurum, thus, & myrrham, in signum suae dignitatis, & Deitatis, & mortalitatis acciperet. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per mysterium manifestationis eius, qua mando & gentibus sui notitiam praebuit, vt impetres mihi ab eodem filio tuo spiritum rectè adorandi eum interius & exterius, quo ei me totum in holocaustum offeram. Amen.

Post quintum denarium sic postulabis.

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina mea, & mater mea sollicitissima, quia filium tuum duodennem in Templo remanentem sollicitè quaesisti, sollicitè inuenisti, & de mysterio disputationis eius cum doctoribus, exultasti. Oro te Domina mea & mater Filij Dei, per gaudium inuentionis eius, vt impetres mihi ab eodem filio tuo, donum feruoris & sollicitudinis, quo cum quotidie amplius & amplius quaeram. Amen.

In secunda quinquagena eodem modo procedes, nisi quod sicut mysteria distincta sunt, ita etiam scitulos Virginis, & virtutes postulandas mutabis. In primo igitur huius secunda quinquagene denario, vocabis eam fidelissimam, quia verè fidelissima fuit erga Deum, quae filium ab eo dono susceptum, Patri repenti ad passionem obtulit, & aqua mirer tali acerrimo filio orbata permansit, petesque ab ea spiritum resignationis, quo in omnibus tui prospertum aduersis, diuinae voluntati subiicaris.

In secundo denario vocabis eam misericordissimam, verè enim misericors fuit erga homines, quae vt homines à miseria peccati & mortis liberatos videret, eorum merita ab ipsis flagella, dorsum dilecti filij sui dilacerare sustinuit, petesque ab ea spiritum paupertatis, quo omnia saeculi huius bona contemnas.

In tertio denario vocabis eam prudentissimam: nam verè prudentissima fuit, quae in tantis afflictionibus filij tibi absque dubio notis silere didicit, & usque ad congruum tempus domi abscondita se continuit, postulabisque ab ea spiritum castitatis, quo mente & corpore mundus existas.

In quarto denario vocabis eam feruentissimam: nam verè feruentissima fuit, quae praestituto à Deo tempore quietem deseruit, & filium ad crucem properantem comitatura quaesuit, petesque ab ea spiritum obedientiae, quo in omnibus non tuam sed Dei voluntatem adimpleas.

In quinto denario vocabis eam perseuerantissimam: verè enim perseuerantia plena fuit, quae filium neque in passione, neque in ipsa morte reliquit, petesque, vt impetret tibi spiritum humilitatis, quo te omni humanae creaturae submittas, iam ipsas preculas excipe.

Post primum huius secunda quinquagene denarium,

orabis sic:

Laudo, & condoleo tibi, o Virgo Maria Domina, mea, & mater mea fidelissima, ob eximium dolorem à te conceptum ex angustiis in horto, & su-

dore sanguineo vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob promptissimam eius voluntatem, qua se ad mortem pro nobis obtulit, vt impetres mihi spiritum resignationis, & verissimam cum diuina voluntate concordiam, vt in omnibus creatori meo subiciar. Amen.

Post secundum denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea misericordissima ob maximum dolorem à te conceptum, in nuditate, & flagellis, & liuoribus, & plagis vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob nuditatem eius, qua nudus, & ligatus ad columnam sterit, vt impetres mihi spiritum paupertatis, quo omnes mundi diuitias, vniuersaque commoda pro nihilo ducam. Amen.

Post tertium denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea prudentissima, ob maximum dolorem à te conceptum ex ferro illo spinarum acerbissimo, & alapis, & sputis, & aliis irrisionibus vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei, per opprobria, & ignominias ab ipso susceptas, vt impetres mihi spiritum castitatis, quo mundus corde & corpore, ab ignominia corporis mei liberer. Amen.

Post quartum denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea feruentissima, ob dolorem à te conceptum in baiulatione crucis, & lassitudine, & doloribus vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob pondus crucis eius, & irrisam innocentiam eius, vt impetres mihi spiritum obedientie, quo crucem amabilem status mei libenter post ipsum portem. Amen.

Post quintum denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea perseverantissima, ob maximum dolorem à te conceptum in crucifixione, & lassitudine, & in septem verbis vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob tam eximium ab ipso datum in cruce humilitatis exemplum, vt impetres mihi spiritum humilitatis, quo ex corde me deiiciens, eius discipulus fiam. Amen.

Similiter in tertia quinquagena procedendum est, nisi quod mysteria vitæ Domini, & tituli Virginis mutandi sunt.

In primo denario vocabis eam lætissimam: verè enim lætissima fuit, quæ in resurrectione filij supra omne quod dici aut cogitari potest, læta fuit, petesque, vt impetrando in mente tua fidem adaugeat, quo firmius & efficacius mysteria reuelata cognoscas.

In secundo denario vocabis eam piissimam; verè namque pietate excellit, quæ abscedente per ascensionem filio, in matrem Ecclesiæ & omnium fidelium protectricem data est: postulabisque ab ea virtutem spei, qua beatitudinem, & omnia media ad eam consequendam, expectes.

In tertio denario vocabis eam ditissimam: nam verè diuitiis abundauit, quæ in immensum supra omnes Apostolos & discipulos gratiam, & Spiritus sancti dona suscepit, petesque ab ea virtutem charitatis, & septem Spiritus sancti dona, quibus pauper mundo, diues cælo, & cælestibus fias.

In quarto denario vocabis eam sublimissimam: nam verè supra omnem cogitationem nostram sublimis est, quæ super omnes Seraphicos spiritus, & super omnem creaturam exaltata est, postulabisque ab ea virtutem orationis, qua intellectu & affectu cor-

ruptibilia transcendens, te cælestibus ingeras.

In quinto denario vocabis eam potentissimam: verè namque potentissima est, quæ diademate Reginæ cæli & terræ cumulata, quicquid cupit, aut vult, à Deo statim obtinet, petesque ab ea sanctam & felicem mortem, qua à mortalitatis vinculis absolutus, diuino aspectu perfuaris. Ex his facile poteris tuas preculas efformare, quas laboris leuandi gratia hoc loco subiicio.

Post primum denarium huius tertia quinquagena, orabis sic:

Laudibus effero, & adgaudeo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea latissima, ob gloriosum gaudium à te susceptum in resurrectione, & impassibilitate, & claritate, & omni gloria vnigeniti filij tui. Oro te ô Domina mea, & mater filij Dei, ob immensam claritatem eiusdem Christi Domini & Saluatoris mei, vt impetres mihi spiritum fidei, & perfectionem eius, vt intimius & efficacius cælestia cognoscam. Amen.

Post secundum denarium, sic:

Laudibus effero, & adgaudeo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea piissima, ob ineffabilem exultationem à te susceptam in admirabili ascensione, & solenni pompa ac ineffabili maiestate vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob gloriam eius, qua in cælum ascendit dona hominibus daturus, vt impetres mihi spiritum spei & augmentum eius, quo felicitatem, & media ad eam consequendam sperare, & ad laborandum pro ea, incitari valeam. Amen.

Post tertium denarium, sic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina mea & mater mea ditissima, ob incredibilem lætitiã à te susceptam in aduentu Spiritus sancti, quando in te & Apostolos effusus est. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob immensam charitatem eius, vt impetres mihi virtutem charitatis, & septem dona Spiritus sancti, quibus & ipsum super omnia diligam, & proximos sicut me ipsum diligam, & ab ipsius Dei mei ductu moueri me sinam. Amen.

Post quartum denarium, sic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea sublimissima, ob maximum gaudium à te susceptum in assumptione tua, quum corpore & anima supra omnes cælestes spiritus euectã, & ad dexteram filij collocata es. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob celsitudinem habitationis tuæ, vt impetres mihi à filio tuo spiritum orationis, quo mente, terrena deseram, & ad cælestia conscendam. Amen.

Post quintum denarium, sic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina mea & mater mea potentissima, ob incomprehensibilem lætitiã cordis tui, quando Regina cæli coronata es, & aduocata totius Ecclesiæ facta. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob dignitatem tuam qua miserias nostras scis, & eis subuenire vis & potes, vt impetres mihi bonam & sanctam mortem, qua ab hoc sæculo nequam discedens, conspectu Domini cum sanctis omnibus perfuar. Amen.

Hoc modo vel alio simili, quem vnctio Spiritus sancti, vel alij libelli spirituales docuerint, poteris psalterium Virginis quotidie recitare, cuius quanta sit vtilitas, quàmque copiosus fructus, ex insigni reuelatione cuidam patri ordinis Carthusiensis facta, perspicue cognoscas; Quam Ioannes Lanspergius vir deuotus & planè Deo deditus, his verbis enarrat: Cùm Prior quidam Carthusiæ Treuerensis, multis

Lansp. 27.
lib. miso.
oper. in
prefat.

annis hoc exercitium quotidie coluisset, suffragante illi gloriosa Virgine, sapius per diem, præsertim ad horas septem canonicas, in cælum te vera rapiebatur, ubi inter cætera clarissime vidit & audiuit cælestes ciues, Iesum & Mariam super huiuscemodi articulis ineffabili lætitia & deuotione benedicentes, & dulcissimis nominibus, Iesu & Maria, reuerentiam modo supra dicto exhibentes, necnon pro omnibus in eiusmodi exercitio sese ipsis cæli ciuibus conformantibus in terris, Deum obsecrantes. Ad hæc, pro singulis id genus fertis rosariis singulas coronas mirabili fulgore coruscantes, & immarcescibiles illis in cælestibus reponi. Plenam insuper peccatorum remissionem, singularem quoque gratiam, & benedictionem in præsentem, gloriamque in futura vita pro qualibet corona rosacea, vel Rosario illis à Domino Iesu per preces beatissimæ matris eius diuina auctoritate promitti & conferri. Denique maiorem Dei gratiam, & salutis thesaurum in eodem latere exercitio, quam quispiam mortalium possit comprehendere, primæ Veritatis testimonio illustratus cognouit, nobisque hæc post obitum suum in scriptis reliquit. Hæc ille. Ex quibus constat, precepcionem istam Christo Domino, ac Virgini matri esse gratissimam, quam proinde debemus, viros spirituales imitantes, deuotè ac piè frequentare.

De Corona Beate Virginis.

CAPVT IV.

SALTERIUM Virginis matris, à feria secunda vsque ad sabbatum, singulis hebdomadis bis recitatur, & qualibet ex prædictis diebus (vt explicatum est) tertia eius pars dicitur. Hinc autem constat Dominicam diem parte psalterij huius esse vacuam, quam eiusdem Virginis corona replebit. Est autem corona, precatio in honorem eiusdem Virginis matris, ex tot salutationibus Angelicis compacta, quot fuerunt anni vitæ eius. At vita Deiparæ, secundum opinionem quam nunc verisimilem putamus, sexaginta tribus annis conclusa fuit: vnde & hæc precatio totidem salutationes Angelicas continet, septem orationibus Dominicis per denarios distinctas, excepta sectione vltima, quæ tribus tantum salutationibus continetur. Meritò verò precatio ista corona vocatur, quoniam regium diadema Virginis ex ineffabilibus meritis vitæ eius fabricatum est, quoniam obsequium hoc nostrum ab eius benignitate, coronæ vice admissum est; quoniam cuiusque hanc coronam recitanti, si per ipsum non steterit, sertum immortalitatis præparatum est.

Hanc verò coronam non iam ex mysteriis vitæ Saluatoris, (quod fieri posset) nec ex virtutibus Virginis, (quod vtilissimum esset) sed ex immensa, ac multiplici dignitate eius per coronam signata, concinnare libet. Ac si iuxta septem denarios huius precepcionis, sex integros, & vnum inceprum, septem coronas ad illos applicandas beatæ Virginis inueniremus, aliquod fortassis illi vel exiguum obsequium offerremus. Sanctæ Deiparæ caput vna corona cinctum esse ex duodecim stellis compacta nullus ambiget, qui Ioannem in Apocalypsi dicentem legerit: Signum magnum apparuit in cælo, Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Quem locum non solum de Ecclesia, sed & de Maria totius Ecclesiæ matre accipiendum esse docent Augustinus, Bernar-

Apoc. 12.
1.
Aug. 4. de
symbolis
ad catho
chif. c. 1.

A dus, & Epiphanius, & plerique alij, quos non oportet recensere. Ipsa enim est signum magnum, quod oriens mundo vt aurora purissima, aduentum magni Saluatoris, ac Solis iustitiæ mundo præmonstrauit. Ipsa in cælo apparuit, quoniam super omne terrenum se extulit, & vitam supra cælestem, & Angelicis spiritibus admirabilem, sectata est. Circumdata Sole est, quoniam, vt Verbum conciperet: eam Deus vnde quaque protexit, Pater obumbravit, Filius clarificauit, Spiritus sanctus secunda effecit. Lunâ calcata, quia extricam vitæ faciens, & mutabilitates nostras non sentiens, omnes successus mundi huius proterit atque conculcat. Corona autè duodecim stellis, quasi duodecim gemmis ornata, eius regni dignitatem significat, quam mirabile faciunt duodecim illæ prærogatiuæ, quas Bern. pulchrè descripsit: Quis, inquit, stellas nominet, quibus Mariæ regium diadema compactum sit? Supra hominem est coronæ huius rationem exponere, iudicare compositionem. Nos tamen pro modulo nostræ exiguitatis abstinentes à periculoso scrutinio secretorum, nõ incongruè forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogatiuas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem iauenire est in Maria prærogatiuas cæli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis: & si fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus, habemus fortè stellas duodecim, quibus Regiæ nostræ diadema præfulget vniuersis. Mihi sanè singularis rutilat fulgor: Primò quidem, in Mariæ generatione: Secundo, in Angelica visitatione: Tertio, in Spiritus superuentione: Quarto, in Filij Dei inenarrabili conceptione. Sic & in his quoque siderum planè irradiat decus: quòd virginitatis primiceria, quòd sine corruptione fecunda, quòd sine grauiamine grauida, quòd sine dolore puerpera. Nihilominus etiam speciali quodam splendore in Maria coruscant mansuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis.

C Hoc loco vnam tantum Virginis coronam habemus, & si prærogatiuas numeramus, non septem, sed duodecim legimus: nos autem aut septem coronas, aut septem prærogatiuas inuenire gestimus. Forsitan ad eas inuelligandas aditum ipse liber Apocalypsis aperiet, si consideremus, quòd Rex & Regina sumili confueverunt corona exornari, & eadem dignitate fulgere. De Christo verò Rege scriptum est: Et in capite eius diademata multa. Quòd si aduersarius eius habuit diademata septem: nam alio loco Ioannes dicit: Et visum est aliud signum in cælo, & ecce Draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius diademata septem. Vide an congruè illa diademata multa Christi, septem dicenda sint. Omisiss autem septem coronis draconis, quæ ad nos non pertinent, Christi regium caput septem diadematis, seu coronis cingitur: quia septem opulentissimis regnis imperitat. Primum est regnum Angelorum clarissimorum, cui semper suam faciem ostendit. Secundum, regnum Apostolorum, & Patriarcharum, & Prophetarum potentissimum, quo mundum sibi subiicit. Tertium, regnum Martyrum fortissimum, quo potestatibus aduersariis resistit. Quartum, regnum Pontificum diligentissimum, quo Ecclesiam suam regit. Quintum, regnum Doctorum sapientissimum, quo ignorantie tenebras pellit. Sextum, regnum Confessorum, Monachorum, & Anachoretarum obseruantissimum, quo campos virtutum ad ferendos vitæ æternæ fructus exercet. Septimum, regnum Virginum, Viduarum, & aliarum sanctarum mundissimum,

Bern. ser. in eundem locum Epiph. ser. d. laudis. B. Maria.

Bern. supra.

Apoc. 19
12.
Apoc. 12.
3.

quo in terra vitam celestem instituit.

Si ergo Christus Rex propter septem hæc regna, quibus præfider, septem habet diademata, quæ sunt suæ regni dignitatis insignia: Maria Regina eisdem coronis coronabitur, vt beneficio Regis Christi, omnibus regnis eius præficiatur. Si enim Assuerus Rex, cum adamauit Esther, [posuit diadema regni in capite eius,] nempe totius regni sui: quanto magis Christus posuit diademata sua in capite Mariæ matris suæ, quam præ omnibus adamauit, & super omnes res creatas exaltare decreuit? Tu ergo coronam Virginis in honorem huius coronæ multiplicis die Dominico recitabis, & eodem modo ac plate-riam supra dictum, eam inchoabis.

In primo ergo denario coronæ vocabis beatam Virginem Reginam clarissimam: quia verè clarissima est, quæ tantæ luci eminet, & pro vita cælesti in hac mortalitate instituenda, præcaberis.

In secundo, vocabis eam potentissimam: quia verè potentissima est, quæ hæreses & infidelitates interimit: & postulabis ab ea, vt verbo & exemplo Ecclesiæ proficiat.

In tertio, vocabis eam fortissimam: quia plusquam Martyres vniuersi sustinuit: orabisque eam, vt patienter pro Christo aduersa perferat.

In quarto, vocabis eam felicissimam: quia cunctarum Ecclesiarum gubernationi intendit: petesque ab illa, vt sollicitè in munus tibi demandatum incumbas.

In quinto, vocabis eam sapientissimam: quoniam omnes Ecclesiæ Doctores erudiuit: petesque, vt spiritui orationis & contemplationis instat.

In sexto, vocabis eam obseruantissimam: quia has luteas sedes incolens, in omni se virtutum genere diligenter exercuit: potesque ab ea, vt castigatione tui corporis fulgeas.

In septimo, vocabis eam mundissimam: quia omnem virginū puritatem post se reliquit: orabisque, vt munditiam etiam desideriorum & cogitationum obtineas. Ex his facile erit septem precationes conficere in hunc modum.

Post primum denarium corona sic præcaberis:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Angelorum clarissima: congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo spiritibus cælestibus vniuersis præemines. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam Reginæ Angelorum, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo vitam puram, cælestem, & à terrenis desiderijs elongatam, vt illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post secundum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Apostolorum, Patriarcharum, & Prophetarum potentissima: congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus Apostolis, Patriarchis, & Prophetis præemines. Oro te, ô Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam Reginæ Apostolorum, & Patrum antiquorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo gratiam abundantem, vt Ecclesiæ verbo & exemplo proficiens, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post tertium denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, regina Martyrum fortissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo martyribus vniuersis præemines. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob coronam reginæ Martyrum, qua ornata es, vt impetres mihi

ab eodem filio tuo donum patientiæ, vt pro eius amore aduersa perferens, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post quartum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Pontificum sollicitissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus Pontificibus superemines. Oro te Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam reginæ Pontificum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo piam sollicitudinem in bonis operibus, vt diligenter in res mihi demandatas incumbens, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post quintum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, regina doctorum sapientissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo omnibus doctoribus præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob coronam reginæ doctorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo orationis & contemplationis donum, quo cælestibus mysterijs superintentus, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post sextum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, regina confessorum, monachorum, & anachoretarum obseruantissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus confessoribus, monachis, & anachoretis præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob diadema regium Reginæ confessorum, & aliorum sanctissimorum virorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo donum castigandi, & continendi corpus meum, vt illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post tres saluationes septimi denarij, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea, regina Virginum, viduarum, & omnium sanctarum mundissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo cunctis Virginibus, viduis, & aliis sanctis faminis præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob coronam Reginæ Virginum & omnium Sanctarum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo munditiam operum, desideriorum, & cogitationum, vt mundus existens illi in omnibus placere possim. Amen.

Sic poteris die Dominica coronam Beatæ Virginis recitare, aut alio modo simili, quo vinctio te docebit, & pro certo scias, quia benignissima Mater omnium fidelium nullo modo hoc vel exile donum contemnet, sed te pro eo magnis beneficiis ac donis afficiet.

De speciali inuocatione Beatæ Virginis.

CAPVT V.

E VOTIDIE etiam non solum per orationem vocalem, sed etiam per aliquod exercitium orationis mentalis cum Beata Virgine agendum est. Cui consecui- mas certa aliqua diei hora nostras miserias patefacere, & necessitates aperire, vt per hanc orationem desideria nostra accendentes, & affectum mouentes, ad dona cælestia promerenda disponamur. Beatam Virginem, & omnes Angelos, & Sanctos beatos nostras orationes, etiam sola mente ad

eos fufas, audire, & noſtra defideria ad eorum auxilium implorandum directa cognoscere, conſtans omnium Catholicorum ſententia eſt. Siue illa, eadem viſione qua Deū intuentur, videant, quod verifimilius eſt, & dictis Patrum conformius, ſiue particularibus reuelationibus ſibi à Deo factis cognoscant, quod ab hac ſimplici tractatione alienum eſt. Certè Bernardus ſic ait: Et verè quid opus eſt ſcalis tenentiam ſolum? Creatura cœli illa eſt, præſtò habens per quod potiùs iſta intueatur. Vider Verbum, & in Verbo facta per Verbum: nec opus habet ex his, quæ facta ſunt, factoris notitiam mendicare. Neque enim vt vel ipſa nouerit, ad ipſa deſcendit, quæ ibi illa vider, vbi longè meliora ſunt quàm in ſeipſis. Et Gregorius quodam loco de Angelis, & alio loco de ſanctis beatis ait:

Quia illic omnes communi claritate Deum conſpiciunt, quid eſt quod ibi nesciant, vbi ſcientem omnia ſciunt? Et Auguſtinus, Multum intereſt inter cognitionem rei cuiuſque in verbo Dei, & cognitionem in natura eius, vt illud meritò ad diem peccinet, id eſt ad notitiam, qua res in Deo videtur; hoc ad veſperam. Hæc illi Patres. Quod & ex ipſa natura ſtatus beatorum colligitur. Illis namque nihil de eſſe poſſe eorum quæ ad ſœlicem fortem ipſorum neceſſaria, à ſapiente iudicabitur: aliquid profeſſò deſiceret, ſi iuxta regem poſiti, preces ipſas orantium ignorarent, vota nescirent, & eiſdem impetrando & ſupplicando pro eis nullum remedium afferrent.

Virgo igitur Beata (vt nunc de illa loquamur) noſtras preces audit, noſtras lacrymas vider, noſtra vota & defideria cognoscit. Quis ergo non genuſclectat ante illam, & quanta poterit reuerentia illam veneretur, ab eaque non tam verbis quàm affectibus & defideriis poſtulet ſuarum miſeriarum remedia, ſuarum tentationum victoriam? Tu igitur qui ſanctæ Virginis amore teneris, & erga eam grati diuis affectu tangeris, in aliqua hora veſperæ aut noctis intra cubiculum mentis tuæ, & clauſo oſtio omnibus terrenis & curis & cogitationibus, ora matrem tuam, & ipſa quæ vider in abſcondito, reddet tibi.

Sic autem eam inuocabis. Primò, ipſam Beatam Virginem, vt decet, magnificis titulis exalta. Voca eam Mariam ſanctiſſimam, puriſſimam, prudentiſſimam. Voca eam Reginam Angelorum, Imperatricem hominum, Dominam omnium creaturarum, Matrem Dei veriſſimam, Matrem peccatorum miſericordiſſimam, & aliis ſimilibus titulis eam inuocando tuorum deſideriorum exauditionem poſtulaſ. Deinde tuas illi miſerias, tuam paupertatem, nuditatem, infirmitatem, puſillanimitatem, vulnera, & plagas aperies, & vt ea ad miſerationem aſpiciat, impensè depoſces. Poſtea de ipſius Virginis bonis gaudebis, quòd ſcilicet fuerit in Dei Matrem electa, ab omni peccato etiam originali præſeruata, tot virtutibus, tot donis, & prærogatiuis, tot diuinis reuelationibus, & conſolationibus affecta, & ſuper choros Angelorum exaltata. Tandem ab hac miſericordiæ Matre hæc ſuo ordine petes.

Petes inquam primò, vt impetret tibi à filio ſuo ſingularem affectum deuotionis erga eandem Virginem; vt eam in Dominam & Matrem habeas, vt ipſa te in ſeruum & filium agnoſcat.

Secundò, vt impetret tibi plenam remiſſionem omnium peccatorum, veriſſimam deſtinationem eorum, & dignos in hac vita pœnitentiæ fructus, & vt poſſis dignè ſatiſfacere pro eis.

Tertiò, magnum ſpiritum mortificationis, iudicij, & voluntatis, leniſſimum, & paſſionum, elongationem intellectu & affectu ab omnibus creaturis, & victo-

riam tentationum, à mundo, à diabolo, & à carne prouenientium.

Quartò, augmentum fidei, certam ſpem, perfectam charitatem, veram in Dei voluntate religionem, mentis ſerenitatem, & pro receptis à Deo beneficiis gratitudinem.

Quintò, Feruorem in diuinis obſequiis, rectitudinem intentionis, & in omnibus circumſpectionem.

Sextò, Donum orationis, donum habendæ ſemper præſentiæ diuinæ, obedientiam ad ſuperiores, affabilitatem & manſuetudinem ad fratres.

Septimò, Magnanimitatem, patientiam in aduerſis, manſuetudinem in iniuriis, conſtantiam in bonis propoſitis adimplendis.

Octauò, Paupertatem, caſtitem, humilitatem, atque eius comites inſeparabiles, modeſtiam & ſilentium.

Nonò, Vt talentis tibi à Domino prærogatis, qualia ſunt literæ, ingenium, & cætera huiusmodi, Domino famuleris, cedantque ſemper in gloriam Dei proximorumque ſalutem.

Decimò, vt reuerenter, deuotè, & fructuoſè ſacrum Miſſæ ſacrificium celebres, vel ad ſacram communionem accedas, vt eo miniſterio occuperis, in quo Domino acceptior ſis futurus, & vt auxilium efficaciſ conſequaris ad bene ſatiſfaciendum huic muneris, in quo nunc occuparis.

Vndecimò, Tandem petes perfeuerantiæ donum, ſœlicem & ſanctam mortem, & auxilium in tremendo iudicio.

Ex his ergo punctis, aut ex aliis ſimilibus poteris formare orationem tuam ad Virginem, ita vt coram ea ſaltem per aliquam breuiem morulam (nam hæc pro ratione affectus, & contrahi & protrahi poterunt) cor tuum effundas, & dona ad ſanctè viuendum neceſſaria, tibi dari depoſcas. Crede mihi, frater, in hoc exercitio magna eſt utilitas, & ſub hac ſimplicitate verborum ingens latet fructus. Nam benigna mater noſtra occaſiones quærit dicendi nos, & ad magnam virtutem prouehendi. Eſt autem illi magna exercendæ liberalitatis occaſio, ſi quotidie, vt pauperes & egeni, in conſpectu eius appareamus, & miſerias noſtras aperientes, dona fiducialiter poſtulemus.

De inuocatione Angeli cuſtodis, & Sanctorum.

CAPVT VI.

BEATA Virgo Maria Mater noſtra eſt ſic enim eam audacter appellamus, quia Dominum cruci affixum dicentem Ioanni, Ecce Mater tua,] & in eo omnibus nobis eadem verba proferentem, audiuiſimus. Angeli autem & ſancti ſunt aduocati noſtri, quorum eſt apud Deum noſtra negotia agere, & noſtram deſenſionem patrociniumque ſuſcipere. Sed inter Angelos, cuſtodis Angeli præcipuè eſt interuenire pro nobis, & inſtar pædagogi nos noſtræque curare. Qui ex dilectione quam erga nos habet, de omnibus nos ipſos docet, à malo retrahit, ad bonum inducit, in proſperitate moderatè deprimit, ne ſuperbiamus, in aduerſitate iuuat, ne deſperemus, viuentes comitatur, morientes tuetur, & ducem ſe ad Deum properantibus præbet. Inter Sanctos verdè illi præcipuè nobis opem ferunt, quorum dies feſtos celebramus, quorum auxilium

ſpeciali

Bern., ſer.
de conſi-
derat.

Greg. 2.
mor. c. 2.
& 4. dia-
lo. c. 33.
Aug. 4.
de gen. ad
lit. c. 23.

specialiter imploramus, & quos ex peculiaribus obsequiis apud Dominum patronos habemus.

Singulis ergo diebus, Angelus custos, & Sancti; quorum eo die Ecclesia natalitia commemorat, & alij patroni à nobis electi, vel simul, vel separatim inuocandi sunt, vt eorum patrocinis adiuti, felicitus & breuius ad perfectionem properemus. Et per hebdomadam tota curia cœlestis compellanda est, & quasi per gradus ad nostrum auxiliũ inuitanda, vt auxilio vniuersorũ beatorũ indigat, eos omnes assiduus precibus nobis propitios faciamus. Dominica ergo die, nouem Angelorũ choros: feria secunda, Apostolorum, Patriarcharum, & Prophetarum cœtus: feria tertia, Martyrum acies: feria quarta, Pontifices: feria quinta, Doctores: feria sexta, Confessores & Anachoretas: sabbato, Virgines, & Sanctas omnes inuocabis, eisque ad auxilia suã impetrationis promerenda, obsequium tuã precationis, & tuorum desideriorum manifestationem offeres. Ad quod te hortatur Bernardus, qui explicans illud: Columba mea, in foraminibus petra, in cauerna maceria. Jita ait: Cedit nempe in modum maceria mollioris pia maceries desiderio animæ, cedit pura contemplationi, cedit crebræ orationi. Denique oratio iusti penetrat cœlos. Non vti que aëris huius corporei sparsas altitudines veluti quodam remigio alarum suarum, instar volucris volantis scindet, aut quasi gladius acutus ipsius firmamenti solidum celsumque verticem perforabit: sed sunt cœli sancti, viui, rationales, qui enarrant gloriam Dei, qui fauorabili quadam pietate nostris se votis libenter inclinant, & sinuatis ad tactum nostræ deuotionis affectibus, in sua nos recipiunt viscera, quoties digna ad eos intentione pulsamus. Pulsantem enim aperietur. Licebit itaque vnicuique nostrum etiam hoc tempore mortalitatis cauare sibi, quacumque parte voler, cauernam superne maceria, nunc quidem Patriarchas reuifere, nunc verò salutare Prophetas, nunc inserui sparsos Apostolorum, nunc Martyrum inserui choris, sed & beatorum virtutum status & mansiones à minimo Angelo, vsque ad Cherubim & Seraphim tota mentis alacritate percurtendo lustrare, prout quemque sua deuotio feret. Apud quos magis efficietur, immittente sibi spiritu prout vult, si steterit, & pulsauerit, confesum aperietur ei, & facta quasi cauerna in montibus, vel potius mentibus sancti, dum se vitro inspecunt ad pietatem, requiescet vel paululum apud illos.

Sj autem quæras, quomodo Angeli & Sancti inuocandi sunt: breuiter dico & oratione aliqua vocali ad hoc instituta, vt vox, & corpus nostrum illis se subdat, & oratione mentali, vt eisdem spiritus nostre se subiiciat. Hæc autem oratio eadem erit, quam paulò antè ad Virginem dirigendam esse protulimus. Nisi quòd, & Sanctorum titulos mutabis, quos Dei amicos, cœlestis curiæ Principes, Ecclesiæ columnas, fidelium patres, & aliis similibus nominibus poteris appellare: quæ te ad reuerentiam, ad attentionem, & ad deprecandi feruorem alliciant. Postquam verò illos laudaueris, & illis pro sanctissima vita & felici morte gratulatus fueris; supra explicatas virtutes & dona posces, quæ ideo summam præstricte sunt: quia non orationes, quæ ex libro legantur, componimus, sed aditum ad mente surgendum in Deum, & ad affectus excitandos, aperimus.

Cam. 2.
Bern. ser. 63. in Cant.

De salutando frequenter Domino, in Sacramento Eucharistia latente.

CAPVT VII.

Vt Sanctos pro ratione status sui, quo ad sanctitatem properant, & ad contortium Sanctorum festinant, quotidie inuocare assuescunt, quanta potiori ratione ipsum Dominum Sanctorum, non iam solum in cœlo manentem, sed in terris, & in domo eorum commorantem salutabunt? Certè mirabilis est dignatio Saluatoris, qua voluit sub Eucharistia Sacramento, in templis nostris habitare, & non aliter quam pater familiã in præcipua cella domus, nempe in Ecclesia, quæ quasi cella magna est, quia Prelatus magnus & summus rerum moderator in ea manet, ad nostrum tutamen, & regimen, & consolationem assistere. Fidelis est ille, qui opere complet, quod dixit: Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Est enim nobiscum protectione sua, cum nos à malis & periculis defendit: est & presentia sua, dum apud nos sub specie panis & vini manet, & se huius vitæ comitem exhibet. Et, si ex eo, quòd Ioseph Patriarcham Dominus è carcere eripuit, dictum est: Descenditque cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum: quanto mirabilius nobiscum in foueam descendit, qui non tantum nos sua prouidentia protegit, sed & secundum corpus assumptum, in foueis nostris, & in luteis templis à nobis edificatis nobiscum habitare constituit.

Hæc sanè ineditatio tanti ponderis fuit in cordibus multorum Sanctorum, vt Ecclesias, in quibus Eucharistia Sacramento asseruatur, deuotissimè frequentarent, & eas cellas proprias ad iugiter manendum efficerent. Beatus Dominicus sanctissimi ordinis Predicatorum pater, nullam ferè aliam cellam nisi Ecclesiam habebat. Qui postquam copiosis lucris animarum insisteret, in Ecclesiam se recipiebat, & ibi lectioni, orationi, gemitibus, & suspiriis se dabat. Eum ex parte multij alij ex viris spiritibus imitari sunt, qui vt fideles serui, cum per alias occupationes licet, ad Ecclesiam, vt ad conclave Domini sui, tota deuotione confugiunt, & ei genuflexi, aut stantes, aut si aliter non possunt, in humili scabellò sedentes assunt. Putant namque (& non decipiuntur) in templis sanctæ Ecclesiæ illud etiam Danielis impleri: Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Et ideo presentia miscet se Angelis, vt quorum vitam imitari gestiunt, etiam societate latentur.

Ergo & tu, qui hoc beneficio presentia Domini fruens, qui eum tuæ propriæ domus habitorem agnoscis, in signum gratitudinis aliqua tempora quotidie signata habeas, in quibus ad Ecclesiam te conferas, & ad eum salutandum accurras. Et vt aliquid tibi speciale proponam, poteris Beatum Franciscum Borgiam imitari, prius Ducem Gandensem & Magnatem Hispaniæ, postea seruum Iesu Christi, & tertium nostræ Societatis Generalem, qui (vt nouitius audiui) septies quotidie se in Ecclesia Domino presentabat, & pro septem donis Spiritus sancti, hanc, quam subiungam, orationem fundebat.

- 1. In honorem sanguinis effusi in Circumcisione, & petebat donum sapientiæ, & virtutem castitatis.
- 2. In honorem sanguinis effusi

in orto,

Math. vii. 10.

Sanp. 10. 13. 14.

Lib. 3. vii 14. c. 12.

Daniel. 7. 10.

De Bea
Tom.

in horto, & petebat donum intellectus, & virtutem abstinentie.

3. In honorem sanguinis effusi in columna, & petebat donum scientie & virtutem charitatis.

4. In honorem sanguinis effusi in coronatione spinarum, & petebat donum timoris & virtutem humilitatis.

5. In honorem sanguinis effusi in fixura manuum, & petebat donum consilij & virtutem misericordie.

6. In honorem sanguinis effusi in fixura pedum, & petebat donum fortitudinis & virtutem perseverantiae.

7. In honorem sanguinis effusi ex vulnere lateris, & petebat donum pietatis, & virtutem patientiae.

Non erit autem molestum, nec custodiae cellae contrarium septies quotidie in Ecclesiam venire, si scias has Domini visitationes prudenter disponere, & in apta totius diei tempora distribuere. Nam mane cum primum surgis & lecto, cum ad celebrandum aut audiendum sacrum accedis, cum mane & vespertinae aliquod ministerium vel negotium egredieris, cum & prandio vel coena ad cellam redis, facile est opportuna tempora ad visitandum Dominum reperire. Et siue hoc primum exercitium siue aliud assumas, nunquam praetermittas ad tuum Salvatorem accurrere, & te coram illo in Sacramento abscondito praesentare. Rex namque est infinitè benignus, & miserationum Dominus, qui se honorantes exultat, quarentes admittit, & bona postulantes à se vacuos abire non sinit.

De conscientiae examine ante cubitum, & primò de eius necessitate.

CAPVT VIII.

IN his, aut aliis similibus diuini cultus ex recitationibus, & in consuetis literarum studiis, aut animarum ministeriis, vespere infumenda est: ad noctem verò diuinum officium persoluentem, orationi mentali incumbendum, & post moderatissimam cenam, & paulationem aliquam, conscientiae discussio, antequam ad somnum nos componamus, diligenter iteranda. Et quia hoc opus (quod supra in hunc locum reieciimus) ad vitam spirituales summi momenti est, ideo paulo latius eius necessitatem, multiplices utilitates, & qualiter faciendum sit, explicabimus. Est igitur examinatio conscientiae, subtilis exquisitaque discussio, qua cogitationes, desideria, verba, & actiones nostras expendimus, & mala ac bona à nobis gesta retrahimus. Haec autem discussio admodum necessaria est, vt Deo, cui placere cupimus, iniuri non simus. Ipse enim omnium hominum, sed praecipue iustorum gesta & cogitata considerat, eorum bona approbat, & mala condemnat. His tamen malis, scilicet clementer ignoscit, si ea à nobis per examen cognita, & fetu ac compunctione lora esse deprehendit. Quid est homo, inquit Sanctus Iob, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Quid rogo est, hominem à Deo magnificari ac visitari, nisi donis ac muneribus impleri: Sed quid est Deum erga hominem cor suum apponere, eumque probare,

nisi an bene suis donis vtatur animaduertere, & eius opera morèque discutere? Vnde Gregorius hunc eundem sensum attingens, sic ait: Hominem Deus magnificat, quia largitate rationis dicitur, infusione gratiae visitat, honore collatae virtutis exultat. Cumque per semetipsum nihil sit, esse tamen eum cognitionis suae participem, benignitatis munere concedit. Sed erga eundem magnificatum hominem cor suum Dominus apponit; quia post dona iudicium exerit, merita subtiliter pensat, vitæ pondera vehementer examinat, & tanto ab eo post districtius poenas exigit, quanto hunc impenso munere largitus praetulerit. Haec autem mala, quae Dominus in nobis aduertit, eum ad iram prouocant, nisi per compunctionem, & emendationis desiderium, atque propositum à nobis abscedant. Tunc verò de male factis compungimur, tunc ea vitare cupimus, atque proponimus, cum in conscientiae discussione ipsa mala esse, & Deo displicuisse deprehendimus. Nam quae per ignorantiam, aut infirmitatem, aut etiam malitiam commisimus, haec discussio hocce examen detegit, & ante oculos mentis vt luceantur & deleantur, statuit. Hunc autem esse fructum examinis Ricardus Victorinus in hunc ferè modum exponit. Multa enim tempore compunctionis, & orationis, mala & iniusta esse inuenit, quae prius ex animi impetu, & quasi praecipitanter desinuit, quae tamen iniusta esse, tunc temporis aduertit, & multa saepe ex eodem spiritus sui impetu homo contra conscientiam suam dicitur, & tamen eandem animi sui praecipitationem postmodum sub orationis & deuotionis suae tempore temperat, & ad saniorum sententiam reformat. Debemus itaque ea quae praecipitanter magis quam prudenter statuimus, & mala esse pertimescimus, postmodum diligenter discutere, & vtum iusta an iniusta, vtilia an inutilia sint, sagaci tractatione perquirere.

Hinc autem manifestè colligitur, quòd qui non se frequenter examinât, vitam rectam atque perfectam habere vix possunt. Sicut enim linea nequaquam à rectitudine exorbitare creditur, quando absque adminiculo regulae videtur: at statim eius obliquitas detegitur, si norma aut regula dirigatur; ita & operum nostrorum defectus, cognitionem nostram praetereunt, quandiu examinis regula, ipsa opera non expendant. Nam & haec conscientiae propriae discussio regula est, quae profectò actiones nostras dirigit, & quid in eis flexuosum, quid rectum, quid Deo iniustum, quid gratum, ostendit. Si ergo artificibus regula necessaria est, vt opera sua iuxta praescriptum artis faciant, & viris spiritualibus examinatio operum & cogitationum necessaria est, vt rectè viuant, & iuxta virtutis praescriptum suam vitam instituunt. Certè cum cellam nostram mundare disponimus, prius sordes & immunditias in vnum cumulum congerimus, vt postea extra cellam reiciamus. Sic & conscientiae cubiculum mundandum est, & sicut poenitentia delicta foras eiecit; ita & examinatio in vnum locum congerit. At si per hoc exercitium delicta & defectus nostros non videamus, & in memoriae receptaculum ad compunctionem, ad lacrymas, & ad confessionem non congegimus, quomodo foras reiciemus? Apud profectò quidam conscientiae examen humorum commotioni comparauit: vt quemadmodum medicinae ars prius beneficio alicuius pharmaci humores commouet, & postea per sequentem portionem pellit: ita & ars sanctae spiritualitèque viuendi, primò per examen peccata mouet, & quasi à sua sede extrahit, & postmodum per contritionem & confessionem foras eiecit. Hunc esse fructum examinis le-

Greg. 8.
mor. c. 16

Ricard.
Vit. li. 1.
de erud.
inter
hom.

Threnor.
4.40.

Psal. 6. 7.

v. 4.

Judicium
6. n. 12.
11.

Gregor. 3.
mor. c. 17.

1. Cor. 4.
5.

Psal. 49.
21.

remias expressisse videtur, cum ait: Scrutemur vias nostras, & quaramus, & reuertamur ad Dominum.] Quid enim aliud est, vias nostras scrutari, nisi mores, affectus, opera, verba, & cogitationes discutere? Quid est hæc querere, nisi eadem qualia sunt, an bona an mala, an perfecta an imperfecta, an Deo grata an iniusta, per examen exquirere? Inde autem quid sequitur? Certè, vt reuertamur ad Dominum, vt scilicet per veram pœnitentiam eius indignationem pellamus, ipsiusque amicitiam & gratiam impetremus. Discussio ergo conscientie ad hoc valet, vt peccata nostra detestemur, & malè admissa lugeamus. Sicque sanctus David se ad delictorum suorum destructionem incitabat: Laboravi, inquit, in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: Lacrymis meis stratum meum rigabo. [Dixerat prius: Conuertere Domine, eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam.] quibus verbis Dominum deprecatur, vt sibi pristinas iniquitates, ignoscat. Vt autem veniam consequatur, ait, gemitibus & suspiriis fatigabo me ipsum, in loco quietis meæ delicta mea recogitabo, & præcordia mea dolore & desolatione complebo. Hæc namque via est, ô Domine, vt tuam misericordiam flectam, & ad parcendum & miserandum, tuum benignum pectus alliciam.

Iam verò breuiter huius frequentis discussionis necessitates colligamus. Prima est quòd peccata detegit, & lucem ad ea cognoscenda ac sapientiam impertit. Dum enim nos ipsos inspicere, & mala à bonis separare assuescimus, à Domino, qui fidelis est, de malis vitandis, & bonis agendis, erudimur. In cuius signum Gedcon [cum excuteret atque purgaret frumenta in torculari, vt fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini, qui eum Domini voluntatem docuit, & ducem ad Madianitas vincendos & profligandos constituit. Tunc quidem, ô iuste, ad fugiendum Madian frumenta purgas, cum ad vitandis diaboli laqueos, solerti consideratione vitam tuam & mores examinas. Hæc autem operi intentus nunciium Domini aspicias, & ab eo dux aduersus hostes constitueris, cum lucem cœlitus immisissam ad mala tua cognoscenda sentis, & ex inspectione eorum ad sterum & ad compunctionem, quibus peccata destruuntur, incitaris. Quid est frumentum virga cædere, inquit Gregorius, nisi rectitudine iudicij à vitiorum paleis, virtutum grana separare? Qui ergo iudicio & examine bona sua opera à prauis vel operibus, vel affectibus, vel adiacentibus separant, se ad diuinæ lucis irradiationem præparant. Dominus in extremo die homines iudicaturus, prius eorum conscientias discutiet, & examine manifestabit, vt postea bonis præmia cumulatißima, malis autem acerbissimas pœnas exoluat. Quare & Paulus ait; Nolite ante tempus iudicare, quoad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.] Tenebrarum, id est, peccatorum, detectio, & consiliorum cordis manifestatio, laudem à Deo decernendam, vel vituperationem præcedit, quia ipsa natura dictante nullus ante cognitam à iudice causam iudicandus est, nec bonus aut malus proclamandus. Et Dominus per os Davidis ita peccatorem alloquitur: Existimasti inique, quòd ero tui similis, arguam te, & statuam contra faciem tuam.] Multa, inquam, mala & flagitiosa perpetrasti, & ego ad tempus taci, & dissimulaui, & te impunitum dimisi. At non in perpetuum tacebo, sed me contra id quod tu existimabas, admodum tui dissimilem ostendabo, cum flagitia tua puniens, me peccatis tuis non

A) oblectari, sed indignari, patefaciam. Vt verò debitis te pœnis afficiam, prius peccata tua tuis oculis consideranda proponam, prius vitam tuam fordidißimam penicillo sapientie meæ ante te depingam, vt te ipsum intelligas, & me iudicem iuste punientem agnoscas. Idem igitur ordo, si errare nolumus, in iudicio à nobis, faciendo tenendus est, vt scilicet antequam nos, vel vt reos ligemus, vel vt innocentes absoluaemus, gesta & cogitata nostra solerti examinatione iudicemus. Optimè profectò Ricardus ait: Diuinitus arguitur, cui diuina inspiratione tactus animus, conscientie propria accusatione confunditur. Et quasi contra faciem propriam præuaricatrix anima statuitur, quando in fœditatis suæ consideratione, contra semetipsam per increpationem seuire videtur. Assuetudo itaque inspiciendi nos ipsos, & quasi in obscuro cordis nostri manendi, causa est, vt occulta patefiant, & quæ prius abscondebantur, appareant. Colligat ergo se intra se ipsum perfectionis amator, enitatur seipsum agnoscere, & suarum cogitationum & actionum intentionem & qualitates deprehendere, & sibi lucem affuturam ad hanc vtilissimam sui cognitionem, de diuina bonitate confidat. Cuius ope se esse quod re vera est, iudicabit, & quantumuis perfectus, verissima humilitate despiciet, quia nunquam in humano corde deiecit, dum hic viuimus, quod nos ad humilitatem & sanctam compunctionem prouocet, nisi forte vita nostra se sub velo proprij amoris occultet.

C) Secunda necessitas discussionis est, quòd sine illa nemo (vt par est) suorum errorum detestationem concipit. Nam quis rogo, suam paupertatem, quam non nouit, vnquam auersatus est? quis, inquam, ob infamiam, quam penitus nescit, est dolore commotus? Similis autem huic est, qui penitus suos defectus & miseras ignorat, qui profectò nunquam eas lugebit, nec censura emendationis abiiciet. Quomodo autem non ignorabit defectus suos, qui sua interiora non respicit; qui se non examinat, se non discutit, & qui nunquam quod in corde, & quod in manibus gestat, aduertit? Discussio ergo conscientie, initium salutatis doloris est, & sanctæ compunctionis exordium, qua cum casus nostros aspiciamus, ad tristitiam & detestationem peccatorum incitatur. Postquam enim conuertisti me, ait Propheta, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussisti femur meum.] Nam licet nos Deus ad bonam frugem conuerterat, & opus hoc conuersionis nostræ ei ascribendum sit, tanquam bonorum vniuersorum authori, tamen cum huius operis cooperatores nos esse velit, ipse incipiens nostra opera non excludit. Quo autem ordine conuertamur, indicat, dicens: Postquam ostendisti mihi, percussisti femur meum, quia prius est, culpas nostras attenda discussionem deprehendere, & postterius debita pœna castigare. Denique, confusus sum, & erubui: quoniam sustinui opprobrium adolescentie meæ.] Ac si diceret: Ostendisti mihi, Domine, peccata mea, dum scrutabar illa, & ipsorum cognitione tactum puduit me talia patrasse, & probrois adolescentie meæ affectibus feruisse. Vide, quomodo peccatorum cognitio, quæ discussionem obtinetur, cornostrum ad compunctionem & dolorem impellat. Non videbat se pariens Iob, & ideo non erubescibat, immò quasi penitus innocens de sua se innocentia iactabat, & de tantis miseris sibi à Domino illatis conquerebatur. At postquam se ipsum noua quadam & magis intima reuelatione confepxit, & suam vilitatem agnouit, querimonias ponit, & vulum pœnitentis assumit. Audit, inquit, auris audiui te, & quasi à longè cognoui, nunc autem occu-

Ricard. de somnio Nabuch. c. 22.

Ier. 31. 19.

Ier. 31. 19.

Iob. 41. 5.

lus meus

De Vita
Tom. 2

lus meus videt.] Id est, tuam sapientiam, & causas meae percussiois & plagarum percepi. Idcirco ipse me reprehendo, quod tam audaciter me innocētem dixi, me sine causa pati pronunciaui, & ago poenitentiam in fauilla & cinere. Eodem quidem modo cum propriam conscientiam non videmus, nos iustos & alios meliores dicimus: cum verò eam per examen discutimus, tunc miseros & peccatores iudicamus. Et quanto se quis minus videt, inquit Gregorius, tanto sibi minus displicet: & quanto maioris gratiae lumen percepit, tanto amplius reprehensibilem se esse cognoscit. Cum enim intrinsecus subleatur per omne quod est, ad eam, quam super se conspicit, regulam congruere nititur. Et quia adhuc humana infirmitas praepedit, cernit quia ei ex minima parte dissentit. Totumque illi onerosum est, quod internae regulae conueniens non est.] Sic ille.

Hanc etiam esse consuetudinem Dei, vt nos per cognitionem peccatorum ad compunctionem & poenitentiam trahat, regius Propheta non tacuit: Commouisti, inquit, terram, & conturbasti eam; sana contritiones eius, quia commota est.] Interrogat eo loco Augustinus, quomodo conturbata est terra? Respondet autem sibi ipse: Conscientia peccatorum. Sapiens quidem & vera responsio. Cum enim homo in corde suo delicta & peccata inuenit, quae antea ignorabat, tunc dolore compungitur, tristitia commouetur, timore turbatur, vt à Domino gratia sanetur. Ipse enim pungit, vt mulceat; mouet, vt quietet; turbat, vt turbatum praecompuentione animam à malis, quorum causa turbatur, eripiat. Denique, [ostendisti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis, dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.] Quia dum nobis, Domine, duritiam nostram & proteruitatem ostendis, vino compunctionis reple; & dum compunctione commoues, iudicium tribuis, quod nos à facie arcus, id est, à poenis, quibus sumus digni, liberabis. Si autem nos non discutere, nec peccata nostra videremus, nec contritione commoueremur, sine qua nunquam errorum veniam impetramus. Spiritus, ait Ezechiel, leuauit me, & assumpsit me, & abij amarus in indignatione spiritus mei.] In quoniam locum Spiritus Dei iustum effert? Puto, quia in locum quietis & pacis, vbi & Dei bonitatem, & suam imbecillitatem multiplicemque defectus agnoscat. Et videntiam eum assumit? Existimo, quia à curis terrenis, & à saeculi sollicitudinibus, vt vna sit ei cura, vna sollicitudo seipsum noscere, seipsum à malis purgare. Ibi amaritudine repletur, dum se minus purgatum, minus feruidum inuenit. Ibi aduersus semetipsum indignatur, & ex cognitione sui ad indignationem iustam transit aduersum se, & ex dolore & indignatione ad spem diuinae miserationis, ad tranquillitatem mentis, & ad percipiendam caelestem consolationem ascendit. Nam & statim Propheta subdit: Et manus Domini erat mecum, confortans me.] Eos enim manus Domini recreat, & reficit, quos ex cognitione quotidianorum defectuum compunctos & desolatos reperit.

Maneat igitur, conscientiae discussione esse compunctionis originem, & sancti mæroris matrem, quo ad consolationem paramur, & veniam errorum promeremur. Hanc utilitatem examinis non siluit Chrysostratus, qui ad illud faciendum fideles exhortans, sic ait: Ecce habes codicem, vbi scribas quotidianum expensum. Habeto codicem, conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata. Quando accubueris super stratum tuum, & neminem infestum pateris, antequam veniat tibi somnus, profer in medium conscientiam tuam, & reminiscere peccata tua,

si quid in verbo, seu in facto, vel cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta: Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini.] Per diem non habuisti tepus, sed obseruisti iudici tuo; & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & uxoris sollicitudo, & militia timor, & carerarum te mille rerum circumdederunt causa: Quando in lectulum tuum veneris, vt sopori membra concedas, ad tranquillum portum nemo tibi molestus est, nemo pulsar: Dico in corde tuo & anima tua: Expendimus diem, o anitra, quid boni fecimus, & quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cætero ne facias. Et reminiscens peccatorum tuorum, effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, vt non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpae stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpae nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestatur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenda conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauam,] Dimittantur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audivit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit.] Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpae in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

si quid in verbo, seu in facto, vel cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta: Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini.] Per diem non habuisti tepus, sed obseruisti iudici tuo; & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & uxoris sollicitudo, & militia timor, & carerarum te mille rerum circumdederunt causa: Quando in lectulum tuum veneris, vt sopori membra concedas, ad tranquillum portum nemo tibi molestus est, nemo pulsar: Dico in corde tuo & anima tua: Expendimus diem, o anitra, quid boni fecimus, & quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cætero ne facias. Et reminiscens peccatorum tuorum, effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, vt non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpae stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

A si quid in verbo, seu in facto, vel cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta: Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini.] Per diem non habuisti tepus, sed obseruisti iudici tuo; & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & uxoris sollicitudo, & militia timor, & carerarum te mille rerum circumdederunt causa: Quando in lectulum tuum veneris, vt sopori membra concedas, ad tranquillum portum nemo tibi molestus est, nemo pulsar: Dico in corde tuo & anima tua: Expendimus diem, o anitra, quid boni fecimus, & quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cætero ne facias. Et reminiscens peccatorum tuorum, effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, vt non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpae stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

B poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, vt non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpae stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

C Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpae nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestatur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenda conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauam,] Dimittantur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audivit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit.] Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpae in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

D Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpae nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestatur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenda conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauam,] Dimittantur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audivit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit.] Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpae in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

E Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpae nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestatur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenda conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauam,] Dimittantur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audivit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit.] Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpae in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

Psal. 4. 5.

Psal. 18. 11. Luc. 7. Gregor. hom. 33. in Euag.

Exod. 4. 6.

Hübert. lib. 2. de erud. re ligios. p. 2. c. 3.

Greg. lib. 31. mor. c. 5.

Pf. 59. 4.

Aug. lib.

Pf. 59. 5. 6.

Ezech. 3. 14.

Merito ergo conscientia discussionem balneo simile esse dixerim, qua cum maculas nostras cognoscimus, & plangimus, Domini misericordie mundamur. Iam nemo non videt conscientia examen ad mentis puritatem necessarium esse: quod & peccata nostra pandit, & ea iam cognita plangit, & dum fletu purgata sunt, Dominus qui emundationem nostram impense vult, benigne remissionem impendit.

De examinis multiplicitate.

CAPVT IX.

QUAE ad vitam sunt admodum necessaria, esse etiam solent multiplicitate referri, ut haec multiplex utilitas ad illorum assiduum usum impellat. Vnde cum haec conscientia examinatio, atque discussio, tam necessaria sit ad vitam spiritualem prouehendam, non potest non plurimis fructibus abundare, quos ex ea spirituales viri tanquam ex bona arbore quotidie decerpunt. Dum autem hanc rem meditabar, videbatur quid mihi huius discussionis necessitas magna, & utilitas manifesta. Necessitas eius eximia est, si ad peccata grauia referatur, initium est remissionis eorum. Nam & peccatores hortamur, ut peccata sua serio recogitent, & conscientias suas diligenter examinent, quo possint iniquitatum suarum grauitate perspecta, vere illas detestari, & Sacerdoti, ut ab eo remittantur, per confessionem exponere. Si autem ad peccata leuia, & defectus applicetur, etiam est remissionis eorum exordium, & praestantissimum ad emendationem remedium. Quia non detestamur, nec a nobis repellere curamus, nisi quae mala, & perfectioni, quam cupimus, aduersantia esse deprehendimus. Utilitas vero manifestissima est, quam non solum viri sancti, non solum Christiani homines, sed & gentiles Philosophi ductu ipso naturae instructi praeviderunt. Et, ut nunc Senecam & Plutarchum omittam, certe Pythagoras carminibus elegantissimis hanc discussionem conscientiae descripsit. Quorum sensus est, Quemque priusquam ad somnum se componat, debere diurnas actiones discutere, & in eis tria, nimirum in quo transgressus sit, quid fecerit, & quid minus perfectum reliquerit, obseruare. Sed ingratum non erit hos versus a Poeta Latino Latine redditos, & legere, & admitari. Ille sic ait:

*Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam longi reputauerit acta diei:
Qua praetergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur isti facti decus absuit, aut ratio illi?
Quid mihi praeeritum? cur haec sententia sedis?
Quam melius mutare fuit miseratus egentem,
Cur aliquem frustra per se nisi mente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret: Vtile honesto
Cur malus antea tulerim dicto, aut denique vultu
Perstrictus quisquam? Cur me natura magis quam
Disciplina trahit? sic dicta est facta per omnia
Ingrediens, ortuque a vespere cuncta reuoluens,
Offensus prauis, dat palmam & pramia rectis.*

Quis iam neget utilitatem huius discussionis esse manifestissimam, quam vel caeci viderunt, id est, Ethnici sola ratione naturali decorati, tam subtiliter explicarunt? Praeter ea igitur quae dicta sunt, alias huius exercitij utilitates, & alios suauissimos fructus aperiamus.

Utilis est conscientiae quotidiana discussio ad vitia destruenda; quia dum mens inspiciendo seipsam,

A sibi vitia inesse cognoscit, dum ea luget & detestatur, se ad pugnam accendit, & pugnando eadem, quibus subdebatur, vitia profernit. Nescio an hunc discussionis fructum apte ex regio vate collegerim, Disciplina tua, inquit, corripit me in finem: & disciplina tua ipsa me docebit. Quanam est disciplina atque eruditio Dei? Nonne illa, qua docet animam seipsam agnoscere, & bona sua ac mala discernere? Haec, inquam, docet me, Domine, quomodo in omnibus me gerere debeam, quomodo potero recte conuersari inter homines, & me usque ad finem vitae impollutum custodire. Hac autem disciplina eruditus, feruenter ad metam perfectionis progredior, quia dilatasti, latiusque fecisti gressus meos subtus me, & non sunt infirmata vestigia mea. Quomodo enim infirmi & imbecilles erunt pedes mei, quos tu ad currendas vias tuas auxilio tuo roboras, & necessitatis currendi notione confortas? Sic ergo notione vitiorum ac hostium meorum, quibus subdor, indignatus, & auxilio tuo roboratus, Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant. Confingam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Si autem prius eos per disciplinam non cognouissem, utique neque aduersus illos pugnassem, neque usque ad discussionem eorum, eos fuisset persequutus. Nec mirum quod nostrorum actum cogitationumque discussio, ad euerenda vitia valeat, siquidem vel solum initium eius appetitus inordinatos comprimit, & vitia ipsa infirma reddit & imbecilla. Quod Ricardus Victorinus signatum putat in illa mirabili auersione Iordanis, ut filij Israhel eius alueum sicco vestigio transirent. Ingressis namque Sacerdotibus Iordanem, & pedibus eorum in parte aquae tinctis, steterunt aquae descendentes, in loco vno, & ad instar montis intumescens apparebant. Quid est, Sacerdotes Iordanem ingredi, nisi inuestigationes nostras, cordis nostri profundum intrare? Quid est, pedes aquis tingi, nisi ex praecedenti cognitione seu inuestigatione affici? Et quid erit, aquas regredi, & alueum sicco relinquere, nisi pravae consuetudines nostras fugere, & robur quo nos infestabant, amittere? Sed iam ipsum doctorem venerabilem audiamus. Debemus, inquit, cordis intima perscrutando eoque saltem in aquas descendere, & animum nostrum super erroris nostri considerationem in admirationem & stuporem conuertere. Nam hoc ipsum, quod comprehendere possumus de stultitiis & erroribus nostris, puto posse sufficere nobis in tantum, ut Iordanis curfus seu impetum vitio cohibeat, & nunc spontaneo in posteriora recurrat, pristinae consuetudinis deuiamans atque detestans, motum suorum lapsum sponte coercens, & in contraria dirigens. Puto quia tunc temporis Propheta super aquas Iordanis intelligentiae suae arcam leuauerat, cum generalem, nec de suo tantum, sed de quolibet corde humano sententiam proferebat: Vniuersa vanitas omnis homo viuens. Videbat quorsum Iordanis fluens curreret, cum per increpationem exclamaret: [Vsq; quod diligitis vanitatem, & quaritis mendacium?] Videbat ubi cursum suum terminaret, & quod in mare deficeret, cum diceret; In imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. Profundè pedes in aqua tinxerat, cum in hanc admirationis vocem erumperet: Quid enim mihi est in caelo, & a te quid volui super terram? Puto quod ad hanc pedum intinctionem, considerationisque admirationem, Iordanis desideriorum deserens, in superiora redeat, fontemque repetat, in tantum ut dicat: Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum. Haec Ricardus. His mysticis similitudinibus intelligimus quantum valeat diligens sui, &

De Vita
Tom. I

Pythag.

Pf. 17. 36.

Pf. 34. 39.

10/3. 14.

Ricard. de extirpatione malorum. c. 4.

Pf. 38. 6.

Pf. 43.

Pf. 38. 7.

Pf. 72. 25.

attenta

attenta discussio, quæ dum nostra mala detegit, & ad odium eorum mentem transfert, & vitia ipsa, quæ nostri dominabantur, vincit, atque prosternit.

Vtilis est etiam hæc conscientia discussio ad virtutes inferendas. Nam sicut studiosus alicuius artis frequenti inspectione operis sui seipsum emendat, & ex principiis satis exilibus ad magnam tandem perfectionem illius artis pervenit; sic dum virtutis cultor actiones suas quotidie examinat, & hanc ut pravam despicit, hanc ut minus perfectam expolit, hanc ut non convenienti tempore præstitam in aliud tempus reicit, non multis mensibus in magna se virtutum perfectione constituit. Istud autem esse præstantissimum medium acquiendarum virtutum, Bonaventura manifestè docet, cuius hæc sunt verba: Scientiam, quæ ad institutionem rectè & honestè vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare sibi oportet, partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum Scripturarum, partim assidua inspectione operum & morum suorum. Hoc novissimum maxime fortassis præ cæteris necessarium, ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspexus & providus, ut quotidiana discussione cogitationes, loquutiones pariter, & facta sua apud semetipsum examinet. Sapientes semper quippe agendo discunt, & per exercitium bonorum operum quotidianis prolectibus in maiorem virtutis agnitionem excreverunt. Per experientiam namque eorum, quæ faciunt, ad ea, quæ postea agenda fuerint, cautiore sunt. Ad hoc ergo à Domino ad quotidianam discussionem monemur, ut virtutes in nobis prouehi sentiamus. Vox sponsi est: Descendi in hortum nucum, ut viderem poma conuallium, & inspicerem, si floruisset vinea, & germinalissent mala punica. Descendit ille cum nos descendere facit; descendimus autem in hortum nucum, cum in gremium nostri cordis ingredimur, in quo ad similitudinem nucum, virtutum fructus dolore & abnegatione tanquam cortice protectos possidemus. Ibi poma, & botros vix, & omnium arborum fructus inspicimus, ut arbores excellentes in ipsorum fructuum perfectione crescamus. Virtus ergo nostri cordis inspectione crescit, & dum superflua putamus & abscindimus, mens nostra omnia conuatum in bonis promouendis impendit.

Vtilis est deinde conscientia discussio ad quietem animi comparandam, quia ille dum mala luget, & nihil quod mordeat aut periret, in conscientia sua relinquit, necessariò pacem & tranquillitatem inducit. Iob pacem cordis sui habere arbitrabatur, quâ: do dicebat: Iustificationem meam, quam cepi tenere, non deseram, neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Quia inquam à corde meo non reprehendor, quod diligenter excussi & emundavi, ideo iustitiam & sanctitatem, & ex ea prouenientem animi tranquillitatem nunquam deseram, ne mentem pacatam dubitarem. In hoc eodem sensu interpretatur Gregorius illud eiusdem Iob. Et defossus securus dormies, quia qui cor suum discussione effodiunt, ut illicita à se per derelictionem abiciant, pacatum somnum, id est securitatem, acquirunt. Verba sancti doctoris sunt: Unde sancti viri animorum suorum latebras perscrutari non desinunt, seseque subtiliter indagantes, terrenarum rerum curas abiciunt, & effossis planè cogitationibus, cum nullo se reatu criminis morderi deprehendunt, velut in litato cordis apud se securi requiescunt. Latere quoque ab huius mundi actibus appetunt, semper sua considerant, & cum loro regimini minimè con-

A stringuntur, iudicare, quæ aliena sunt, recusant. Defossi ergo securi dormiunt, quia dum sua intima vigilanter penetrant, à laboriosis se huius mundi oneribus sub quietis orio occultant. Profecto hi, qui se diligenter discutiunt, & sua interiora inuestigant, securi quiescunt: quoniam nihil, quod securitatem tollat, intus in corde manere permittunt. Sicut enim, qui domum suam ante somnum scrutati sunt, & nec furem nec hostem absconditum inuenierunt, aut si inuenierunt, in malam rem abire fecerunt; quietè dormiunt: ita qui antequam membra sua ad quietem componant, latebras sui cordis scrutantur, & quidquid in eis vitiosum aut imperfectum inueniunt, lacrymis & compunctione expellere curant, tranquillam noctem, in d & quietam vitam sibi adquireunt. At è contrâ, non finitur homo quiescere ingruente bello: quia dum hostes non vincimus & repellimus, necessariò eorum impugnatione turbamur.

B Præterea utilis est conscientia discussio ad prudentiam adquirendam. Nam qui seipsum inuestigat, & suorum operum tum initia, tum fines, tum circumstantias scrutatur, sic discit, quomodo sibi deinde viuendum sit, quæ agenda sint, & quæ vitanda. Via stulti, inquit Sapiens, recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Quare stultus: quia consilia non suscipit, quia suæ conscientia monitiones non audit, sola externa virtutis facie contentus, Sapiens verò non tantum consiliis amicorum aurem præbet, sed etiam à seipso quasi consilium requirit, dum à propria conscientia approbationem suarum actionum exposcit, & ideo sapiens nominatur. Laurentius sanè Iustinianus hæc esse viam assequendæ prudentiæ his verbis exposuit: Redi igitur per considerationem ad cor tuum, quisquis es, qui sapientiam & prudentiam cupis adipisci. Discute assidue teipsum, considera unde venis, quò vadis, quomodo viuis, quantum quotidie proficis, quantum deficis, quibus cogitationibus incurfaris, qualibus affectibus frequentius tangeris, vel quibus tentationum machinis à maligno spiritu magis impugnaris. Quia eo certius & citius ad culmen prudentiæ proficies, quo statum interioris hominis considerando plenius cognosces. Hæc verissima sunt. Nam prudentia in agendis, agendorum consideratione, & disquisitione gignitur, unde & prudentia in rebus spiritualibus spiritus nostri, & rerum spiritualium inspectione & discussione retinetur.

C Hanc autem præstat conscientia examen, quo mentem nostram assidue reuoluimus, quid in ea lateat inspicimus, quæ profectus augmenta fecerimus, vel quæ detrimenta sustinuerimus, aduertimus. His prudentia spiritus crescit, & quisque seipsum, & alios dirigere, & gubernare discit. Habemus ex his, conscientia discussionem esse omnium peccatorum & imperfectionum hostem, & omnium virtutum, & bonorum spiritualium originem: quare, qui in animo habet ad culmen perfectionis ascendere, assidue debet seipsum hac spirituali exercitatione purgare.

D

E *Quæ sunt adducenda ad examen.*

CAPVT X.

XPOSITA discussionis conscientia tum necessitate, tum vtilitate, sequitur ut eius materiam, circa quam versetur, exponamus.

Bona. in specul. p. 2. c. 1.

Cant. 6. 10.

Iob 27. 6. Greg. lib. 10. mor. c. 11.

Ecc. 8. 8.

Prov. 12. 15.

Iustinia. in legno v. c. 11. de prudentia. c. 6.

mus: quæ scilicet, discutienda ac examinanda sunt, & censura huius spiritualis iudicij corrigenda. Id autem ut notum fiat, visum est hoc conscientie examen, sagena missa in mari, ex omni genere piscium congreganti, comparare. Mare sit vita nostra & conuersatio nostra: mare amarum doloribus, angoribus, tristitiis, peccatis: mare profundum, & inscrutabile intentionum & affectionum obscuritate, ad eum ut dicat Ieremias: Præuam est cor hominis, & inscrutabile.] Mare tandem inquietum cogitationum & curarum multitudine. Pisces huius maris magni & spatiosi, sunt actiones nostræ, tum quæ interiorius cogitando, & desiderando elicimus, tum quæ exteriorius loquendo, vel faciendo aliquid, operamur. Pisces boni, quos eligimus, actiones bonæ: pisces mali, quos foras mittimus, actiones malæ. Sagena autem (ut cepimus dicere) examen, siue discussio conscientie, est, qua actiones nostras colligimus, & quasi libere per mare vagantes, in nostram potestatem, ut seruemus, vel proiciamus, adducimus. Examini ergo nostro omnia nostra subiicienda sunt bona & mala: bona, ut approbentur; mala autem, ut emendentur & corrigantur.

Iere. 17.
9.

Est enim examen velut spirituale capitulum, quo anima, vel ratio eius, omnes habitatores domus suæ, id est, omnes actiones suas conuocat, ut peiperam admissa corrigat. Sicut autem in materiali capitulo omnes religiosi, non solum adolescentiores & imperfectiores, sed etiam senes, & grandæui, & perfecti conueniunt: ita ad hoc spirituale capitulum omnes actiones nostræ, tum imperfectæ, tum perfectæ adueniant necesse est, ut vel increpationem vel maiorem saltem perfectionem accipiant. Hanc similitudinem, & quomodo mala & bona in examen vocanda sint, Hugo de sancto Victore eleganter profequitur. Sic ut scaturum multitudinem, inquit, ut errata corrigat, statutus horis ad capitulum confluat: sic mentis ratio cogitationes diuersas ad secretum quandoque conuocat, ut incorrigibiles eiiciat, corripiat inquietas, negligentes emendet, erudiat simpliciores, mitiget iracundas, voluptuosas restringat, pigras excitet, consoletur pusillanimes, doceat indiscretas. In hoc spirituali capitulo, Abbatis locum ratio possidet, conscientia culpas accusat, peruersitas excusat, superbia reatum defendit, innocentia confitetur, humilitas seipsam iudicat, arrogantia verò alienos. More peruersorum fratrum vitia præceptis contradicunt: more verò simplicium, virtutes obediunt, seipsas tamen quandoque virtutes inuicem accusant. Accusat enim misericordia iustitiam, iustitia misericordiam, honestas humilitatem, humilitas honestatem. Accusat misericordia iustitiam, quod manus usque ad crudelitatem extenderit, quod iracundie verba protulerit, quod mansuetudinis vultum mutauerit. Iustitia verò misericordiam accusat, quod severitatis vultum non induerit, quod peccatum impunitum dimiserit, quod delinquentem, saltem verbis non increpauerit. Accusat humilitas honestatem, quod excedat mediocritatem, quod sequatur superfluitatem, quod non tantum utatur honestis, sed etiam voluptuosis. Honestas verò accusat humilitatem, quod nimiam diligit paupertatem, quod non impendat corpori necessitatem, sed amet nuditatem, pannositatem, & egestatem. Agit enim quandoque misericordia remissius, iustitia crudelius, humilitas parcius, honestas abundantius. Nec tamen desinant esse virtutes, licet imperfectæ sint. Dum enim accusant, quasi ad suscipiendum disciplinam, denudantur. Sed quomodo denudantur? Quando per confessionem vitiorum occulta declarantur.

Hugo 3.
de claus.
anim. c. 6

Multa autem sunt, quæ bonarum actionum examen exposcunt: sæpe enim proprio amore id faciente decipimur: & quod malum est, bonum cogitamus. Accedat ergo iudicium examinis, ut nos à deceptione vindicet, & an opus nostrum bonum fuerit, an verò malum vel imperfectum, declaret. Qui negligens est in discutiendis bonis suis operibus ac cogitationibus, manifestè periculo casus, & peccati expostus est, dum pro vtili cogitatione inuilem, & pro bono opere malum admittit. Occisus est ab hostibus Isboeth, quia non ostiarium, id est, virum fortem & strenuum, sed ostiarium, nempe feminam negligentem & dormituriem, suæ custodiæ deputauit. Ex quo intelligimus, secundum Gregorium, menti adhibendum esse custodem sollicitum, scilicet magnam sollicitudinem, quæ introeuntia circumspiciat. & ne decipiamur, & pericitemur vita, inter bona & mala discernat. Meritoque ille, qui in custodia ostiarie confidit, Isboeth, id est, vir confusiois, dictus est, quia, ut idem sanctus Doctor ait: Vir confusiois est, qui forti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se agere æstimat, subintrantia vitia nescientem necant. Custodiat ergo mentem nostram, non tantum frequens, sed & diligens sollicitaque discussio, quæ opera virtutis colore tecta examinet, & an talia sint, qualia apparent, aut existimantur, sapienter diiudicet.

2. Regum
4.

Greg. 1.
moral. c.
19.

Actiones etiam bonæ à Domino iudicandæ, & examinandæ sunt: expedit ergo, ut prius homo illas examinet & corrigat, ne oblationes suas bonas putatas, æquus iudex ut indignas suo conspectu despiciat. Cùm accipero tempus, inquit, ego iustitias iudicabo.] Quem locum exponens Bernardus, iustitiarum nomine non iustos ipsos, qui à Domino iudicandi sunt, sed actiones iustas ipsorum intelligit. Quid faciet, inquit, Deus de inuitis iudicis, qui ipsas quoque iustitias iudicabit? Et in eodem sensu potest accipi illud eiusdem Prophete: Sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam.] Si iustitiam ipsam bonorum operum iudicaturus est Dominus, quis erit tam audax, qui prius opera sua etiam iusta non iudicet? Artis pictoriæ discipulus opus à se factum non semel, sed multoties inspicit, & emendat, ut quantum potuerit, expolitum & emendatum magistro emendandum offerat. Et nos audebimus, opera bona à Deo examinanda, non emendare, & minus inspecta & limata committere? O quam multi discussionis extremæ tempore illud Isaiæ sunt audituri: Argentum verum est in scoria, vinum tuum mistum est aqua.] Argentum eloquia sancta significat. Nam [eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum.] Vinum verò virtutes signat. Dabo enim tibi poculum ex vino condito,] ait sponsa ad sponsum charitatis, scilicet potum omnium virtutum condimentis edulcatum. Dicitur ergo illis: Verba vestra, quibus res cælestes annunciabitis, scoria sunt: quoniam ex non recta intentione prolata sunt. Virtutes vestre imperfectæ & adulteratæ sunt: quoniam innumeris culpis, & defectibus earum actiones mistæ sunt.

psal. 74.
3.
Bern.
epist. 1.
ad Rom.
bert.

psal. 95.

Isai. 1.
22.

psal. 11.
17.
Cant. 8.2

Et hæc est alia causa, ob quam ad bona opera nostra discutienda constringimur: quod si sæpe ea imperfectionibus fordida elicimus, æquum est ut sæpe conscientie examinatione poliamus. Verè enim, ut ait Isaias, [facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatus vniuersæ iustitiæ nostræ.] Non quidem quia omnia iustorum opera peccata sint: qui hoc nisi insanissimi hæretici blaterent? qui ex semetipsis alios metientes, cùm semper iniustitia, & delinquis fœteant, omnes peccatis in quocumque opere fordere existimant: Sed quoniam sæpe bona opera

Isai. 64.
6.

nostra

nostra, aut minus recta intentione, aut segnitie, aut aliis circumstantiis infirmis. Sapientissimum ergo erit ea assidue inspicere, ut per continuam discussionem nunc hanc actionem, quæ occurrit, & postea similem aliam expolientes, & sic de aliis, tandem aliquam mundam & pulchram ex omnilaterè præstare discamus. Hoc sanctorum studium est, ut apparet in Iob, cuius hæc est vox: Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceret delinquenti. Quia, inquam, scio Domine non solum te opera mala castigare, sed & imperfectiones, ac culpas bonis actionibus adherentes punire, ideo & omnia opera mea, etiam bona, discuto, ut dum imperfectiones in eis fugio, punitionem etiam euadam. In hunc sensum Gregorius hæc scribit: Quid ergo est quòd mira opera faciens, hæc ipsa etiam veretur patens? cum dicit: Verebar omnia opera mea, nisi quòd in sancti viri actibus verbisque colligimus, ut si placere Deo veraciter cupimus, postquam perversa subigimus, ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus; & postquam exposuit quomodo desidia & fraus se operibus studiose immisceant; subdit: Ipsa igitur bona nostra quia insidiantis culpæ euadere gladium nequeunt, nisi sollicito quotidie timore muniantur, per sanctum vitum nunc certè dicitur, Verebar omnia opera mea: ac si humili confessione diceretur, quæ aperte egerim, video, sed quid in his latenter pertulerim, ignoro; sæpe enim bona nostra latrocinantia fraude percunt, quia re ætis se nostris actibus concupiscentiæ terrenæ subiungunt. Sæpe desidia interueniente deficiunt, quia à feruore, quo cœpta sunt, frigescente amore tabescunt. Quia ergo culpæ surreptio vel in ipso virtutis actu vix vincitur, quid ad securitatem superest, nisi ut studiosè semper & in virtute timeatur?

Opera autem bona sic examinata atque discussa merentur pro nostra possibilitate ante oculos Domini apparere, & eius conspectui præsentari. Quia postquam ab eis per stertum, & compunctionem, & emendationis propositum maculas negligentiarum absterisimus, qui superest, nisi ut illi ea, cuius gratia facta sunt, offeramus? Id profectò signatù existimat idem sanctus Pater Gregorius in compositione thymiamatis, de quo in Exodo legitur: Cumque in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis (ex quibus nempe conficitur) pones ex eo coram tabernaculo testimonij. In quo loco apparebo tibi. Hunc namque locum exponens, sic ait: Curandum itaque est, ne bona nostra pauca sint, curandum ne indiscussa; ne aut pauca agentes, inueniamur steriles; aut indiscussa relinquentes, vœcordes. Nec enim vnaquæque verè virtus est, si mixta aliis virtutibus non est. Et post pauca: In tenuissimum puluerem aromata vniuersa conterimus, cum bona nostra quasi in pilo cordis occulta discussione iundimus, & si veraciter bona sint, subtiliter tractamus. Aromata ergo in puluerem redigere, est, virtutes recogitando terere, & vsque ad subtilitatem occulti examinis reuocare. Et notandum quod de eodem puluere dicitur, Pones ex eo coram testimonij tabernaculo. Quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mens subtilius recogitando conterit, & quasi de aromatibus puluerem reddit, ne grossum diuini; sit bonum, quod agitur, ne si hoc acta retractionis manus non comminuat, odorem de se subtilius non aspergat. Cum ergo tantæ utilitates in discussione bonarum actionum emergant, profectò discutere quotidie, & examinare debemus, ne oleum & operam in earum exercitatione perdamus. Quis enim dubitet se magnam bonorum iam

A curam facere, si bona opera, quibus multa præmia lucrari debuerat, ita proferat, ut non præmium, sed pœnam sibi conquirat? Certum est autem in hanc incurere, qui ex eo quod se non discutit, malum sæpe pro bono, aut imperfectum pro perfecto sumit.

Si autem bona opera discutienda sunt, multo potiori ratione, mala sunt omnino limæ examinis subicienda, ut nimirum per conscientiæ discussionem, non solum culpas & defectus nostros videamus, sed etiam qualitatem & magnitudinem mali quod commisimus, expectemus. Illud enim probè cognitum ad compunctionem (ut diximus) mouet, & vera cordis contritio ex auxilio gratiæ procedens, diuinam misericordiam fleuit, & remissionem adducit. Sanctus Ezechias, ut Dominum propitium haberet, quid dicit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Per omnes annos vitæ meæ, inquit, rememorabor mala mea, & peccata, quæ feci: & hanc memoriam tristitia magna & mœrore condiam, & quia tuam maiestatem offendi, me dolore & afflictione conficiam. Dicam sanè: Domine si sic viuitur, si sic vitam insumpturnus eram, si in talibus, tam fœdis, tam homine indignis perditurus eram vitam spiritus & animæ meæ, ut quid me oportuit viuere? dum hæc dico, & me dolore conficio, & tuam in corde meo reprehensionem sentio, ad vitam ex tua misericordia mihi prærogatam adducor. Video profectò quia in illa pace simulata, & noxia, quæ cum meis vitis & peccatis habui, erat abscondita amaritudo mea amarissima. Dum verò hoc video, & pro aduersis doleo, tu Domine, qui non vis mortem peccatoris, sed ut conuertatur ad te, eripuiti animum meam ab statu illo miserimo peccati, ut non peirer, & proiecti post tergum tuum omnia peccata mea. Hos omnes fructus ex recogitatione peccatorum suorum collegit Ezechias: & nos eosdem colligimus, quotiescumque cum vera tristitia & dolore nostra peccata discutimus & recogitamus.

B Dilcito igitur, o frater, tibi præsse, ut iam Bernardus te doceat, & vitam ordinare, mores componere, temetipsum iudicare, & temetipsum apud temetipsum accusare, sæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedit iudicans, iustitia stetera, & temetipsum accusans conscientia, nemo te plus diligit, nemo fidelius iudicabit. Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionem, & venturæ diei tu tibi indicito canonem. Vespere præteritæ diei rationem exige, & superuenientis noctis fac indicationem, sic distracto nunquam aliunde lasciuire vacabit. Sic ille. Cum ergo omnia, quæ agimus, ex Bernardi sententia discutenda sint, & illorum ex misericordia Dei multa sint bona, & ex fragilitate nostra non pauca sint mala, sequitur ut vniuersa tam bona quam mala coram conscientia apparere debeant, ut nimirum bona ex misericordia Dei facta, ab eo quod imperfectionis ex miseria humana contraxerunt, purgentur, & mala ex fragilitate nostra pattata, per contritionem & debitam pœnam deleantur.

C **D**

E

Quanam ratione fieri debeat examen.

CAPVT XI.

BEATI, inquit Sanctus David, qui custodiunt iudicium; & faciunt iustitiam in omni tempore. Quo loco Augustinus iudicij nomine aliud quid quam iustitia

Iob. 9. 23.

Greg. 9. mor. c. 17.

Exod. 30. 36.

Isai. 38. 15.

Bern. ad fratres de monte Dei.

7. 105. 3 Aug. ii.

voce intelligi permittit. At enim, si iudicium & iustitia proprie dicantur, aliquid interesse non dubito, vt iudicium custodire dicatur, qui recte iudicat, iustitiam vero facere qui recte agit. Nec absurdè existimo intelligi secundum illud: Quoad vsque iustitia conuertatur in iudicium. Iustitia igitur significet virtutis opera, quibus recte viuimus, & iudicium, operum nostrorum discussionem, qua gesta nostra iudicamus. Quare beati erunt illi, qui non solum iustitiam, & sancta opera curant facere, sed etiam dum seipos discutunt, & Deo bona, sibi que ipsi mala tribuunt, iudicium nituntur custodire. Beata ciuitas illa vbi iudex non diligit munera, nec sequitur retributione, sed iuste iudicat; & beata anima illa in qua ratio à Deo illuminata, vniuersa gesta examinat, & nihil malum aut imperfectum impunitum dissimulat. Si autem examen est, quoddam spirituale iudicium, forma iudicij in eo seruanda est, vt rectè & vtiliter à nobis fiat. In iudicio vero, in quo quis non tantum alicuius criminis, verum etiam & ingrati tudinis accusatur, erga eum quem crimine suo læsit, primo loco fit commemoratio beneficij, deinde inquisitio & probatio criminis, & postremo sententia iudicis, qua reum damnat, & debita pœna castigat. Huius generis videretur nobis conscientie examen, in quo nos non solum culpam & defectum, verum ingrati tudinis erga Dominum accusare debemus, & condigna afflictione punire. Sicut enim nigrum iuxta album magis elucet & tetrius apparet, ita culpa nostre iuxta diuina beneficia posita, clarius se & euidentius ostendunt. Ad hunc autem discussionis modum prouocat nos Dominus per Micheam, dicens: Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi: Vt commemoratis beneficiis populum suum ad cognitionem ingrati tudinis & criminum suorum trahat, & ad desideria conuersionis inducat. Nos, inquit Hieronymus, qui cepimus reuelata facie gloriam Domini contemplari, & verè habemus Patrem Abraham, audiamus cum peccauerimus, aduersum nos disputantem Deum, & nos in beneficiorum suorum magnitudine arguentem. Id quidem, vt scientes peccata nostra non velimus cum ipso contendere, sed illum precibus exorare.

Cum hæc ita sint, tempus accommodatum ad examen accipiendum est, & ille quadrans ante cubitum, est aptissimus, quando iam à labore cessamus, & nos ad pauandum propter Dominum, & quiescendum componimus. Vnde Richardus: Aliud est tempus inuestigandi, quæ sunt supra se, atque aliud est tempus discutiendi, quæ sunt intra se. Omnia enim tempus habent. Tempus itaque est contemplandi magnalia diuina, & est tempus considerandi infirma nostra. Istud est tempus flendi, illud est tempus ridendi. Nam [& ad vespertinum demorabitur fletus, & ad matutinum letitia.] Cur non sit tempus ridendi in matutino diuinæ contemplationis, in contemplatione æterni luminis? Cur non sit tempus flendi in vespertino horrendæ visionis, in considerandis humanæ conscientie tenebris? In hoc igitur tempore flendi, & considerandi tenebras nostras, quinque faciendæ sunt, quæ concurrunt ad formam siue modum examinis. Primum, commemoratio beneficiorum Dei, & humilis ac seruida gratiarum actio. Secundò, postulatio gratiæ, vt valeamus culpas nostras defectusque cognoscere & inuestigare. Tertio, inquisitio & discussio conscientie, qua defectus & culpas omissionis & commissionis agnoscamus. Quarto, dolor & derestatio peccatorum admissorum, ac emendationis propositum. Quintò, debita pœnæ & castigationis assumptio.

Pf. 93. 15

Micb. 6. 3.

Hier. ib.

Rich. de condit. in ter. hominis c. 35. Cant. 3. 1

Pf. 29. 6.

Primò ergo examen incipies ab actione gratiarum pro iramensis beneficiis, & donis à liberalitate diuina susceptis. Hæc enim grata beneficiorum commemoratio, & humilis peccatorum confessio, & accusatio coram Domino facta, vehementius ad dolorem & compunctionem impellet, & facilius misericordiam impetrabit. Basilus quidem omnem orationem nostram à gratiarum actione inchoandam esse manifestè ait. Eius verba sunt: Quapropter quando cumque instituis orare, coniugem, liberos, teque adeò ipsum relinquito, à terraque procul abscedito, cœlumque superato, & naturas omnes, tam quæ cerni quam quæ cerni non possunt, relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condidit. Et post pauca, Dic: Gratias ago tibi, Domine, propter incedibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patientia tua sustines, & ad respiciendum omnibus nobis potestatem facis. Propter hoc enim taces, & nos sustines, Domine, vt tibi gratias agamus, qui salutem generis nostri modò terrendo, modò leniter exhortando, moderaris, quique per Prophetas primò, postremò per aduentum Christi tui nos visitaueris. Tu enim finxisti nos, non autem ipsi nos. Tu es Deus noster.

Si autem omnis oratio à gratiarum actione debet incipere, maxime ista, in qua volumus, & lucem ad nostri cognitionem petere, & errorum veniam ac remissionem impetrare. Gratiarum autem actio generalis, & sub vno nomine omnia beneficia diuina complectens, non est multum utilis: specialis vero, quæ omnia beneficia sigillatim recenset, est impossibilis. Quis enim vniuersa Dei beneficia, quæ nullo numero comprehenduntur, numerando recenset? Media ergo via tenenda est, & beneficia generalia, & aliqua illius diei particularia in gratiarum actionem aduocanda: cuius recordatio nos ad compunctionem habendam disponat. Et quia breuis est hæc gratiarum actio, tempus ad examen destinatum nequaquam præcipiet. Dices ergo sic:

Basil. c. 1. mon. c. 2.

1. Quia ex æternitate vidisti & dilexisti me, & (vt de tua infinita misericordia spero) me ad gloriam tuam efficaciter elegisti, & per conuenientia media ad eam prædestinasti.
2. Quia per creationem me ex nihilo condidisti, ad tuam imaginem & similitudinem fecisti, & innumetis donis in anima, & corpore dotasti.
3. Quia me, & omnia propter me tam longa duratione conseruas, sine cuius actuali cõkursu statim in nihilum issemus, nec possemus vno momento subsistere.
4. Quia me, & omnia propter me gubernas & regis, & quæ ad me pertinent, efficacissima & suauissima prouidentia disponis.
5. Quia me pretioso vulnerum tuorum sanguine redemisti, & per merita, & passiones tuas à seruitute diaboli liberaisti.
6. Quia te mihi in Doctorem, in Medicum, in Patrem, ac in exemplum sanctæ vitæ dedisti.
7. Quia me cum paucis, respectu multorum, ad Ecclesiam tuam, & ad veræ legis Euangelicæ professionem, & ad tui cognitionem, & obsequium vocasti.
8. Quia cum paucissimis ad statum

Domine Deus meus,

religio

Deus
Tom. I

immenfas gratias tibi ago:

religiosum, & ad hunc amabilissimum quem profiteor, misericorditer adduxisti.

9. Quia Sacramentis, inspirationibus, Sanctorum exemplis, spiritualibus libris, & aliis plurimis mediis ad bonam vitam adiuuisti, & adiuuare non cessas.

10. Quia ex misero statu inimici (vt de tua benignitate confido) ad dignitatem amici prouexisti, & per gratiam gratum facientem iustificasti.

11. Quia me ab innumerabilibus periculis perdendi gratiam, liberaisti, & liberare non desinis.

12. Quia plurimis donis tum internis, tum externis, tum naturæ, tum gratiæ ditasti.

13. Quia mihi (vt spero) ab æterno, certum secundum tuam prædestinationem gradum gloriæ efficaciter præparasti.

14. Quia me hodie ad orationem, & tui alloquium admisiisti, cibo, & potu corporis & sanguinis tui cibasti, & in tuo obsequio continuiisti.

15. Quia me aliis infinitis beneficiis es prosequutus, & efficere non cessas, & per totam vitam, ac postea per totam æternitatem afficies.

Sic facta beneficiorum commemoratio & gratiarum actio, auxilium gratiæ ad te cognoscendum, inspiciendum, & discutiendum petes. Prauum enim est cor hominis & inscrutabile. Quis cognoscat illud?] Et cum huic interrogationi respondeatur: Ego Dominus scrutans corda & probans renes.] Ab eo utique, qui potest, petendum est, vt cor nostrum apud nos statuat, dolos eius & simulationes pandat, & venam nostræ propriæ cognitionis aperiat. Hæc autem petitio breuis quoque sit, vt aliis punctis examinis tempus non desit. Sic ergo etiam mente & affectu dices: Et tu, ô Domine liberalissime, his omnibus beneficiis, nunc (quæso) aliud adiuge, vt lucem è tua sede ad me mitras, & abundantem gratiam tribuas, qua possim mea peccata cognoscere, & eorum, quæ aduersum tuam maiestatem commisi, ad sterum, & debitam penitentiam, recordari.

Post hæc duo, quæ sunt velut præludia, ad ipsum conscientiæ examen veniendū est, & examinanda atque inuestiganda sunt omnia nostra, quæ claritatis gratia distribuenda sunt in cogitationes, affectus, sermones, & opera. Quid in tribus istorum, nimirum in affectibus, cogitationibus, & operibus discutiendum sit, Hugo Victorinus in hunc modum edocuit. In affectibus considerandum est, vt sint recti, sinceri, hoc est, ad id ad quod debent esse, & quomodo debent esse. Diligere enim quod non oportet, malum est: similiter, diligere verò quomodo non oportet, malum est. Itaque bonus affectus est, quando est ad id ad quod debet, & quomodo debet. Ammon sororem dilexit, & erat affectus ad quod debuit: sed quia malè dilexit, non quomodo debuit, igitur affectus esse potest ad id ad quod debet, & non quomodo debet. Nunquam autem esse potest quomodo debet, nisi ad id quod debet. In eo ad quod debet, rectus & quomodo debet sincerus. In cogitationibus considerandum, vt sint mundæ & ordinatæ. Mundæ sunt, quando neque de malis affectionibus generantur, neque malas generant affectiones. Ordinatæ sunt, quando rationaliter, hoc est, tempore suo, adueniunt tempore enim non suo,

A etiam bona cogitare sine vitio non est, vt in lectione, de oratione, & in oratione, de lectione. In operibus considerandū est primū, vt bona intentione fiant. Bona intentio est, quæ simplex est & recta. Simplex sine malitia, recta sine ignorantia. Quæ enim sine malitia est, zelum habet: sed quæ cum ignorantia est, secundum scientiam zelum non habet. Itaque intentionem oportet esse & rectam per discretionem, & simplicem per benignitatem. Secundò, in operibus considerandum est, vt ex recta intentione inchoata, cum perseveranti feruore ad finem perducantur, vt nec perseverantia torpeat, nec amor tepescat.] De verbis nihil dixit, sed in eis considerandum est, vt vera sint, vt nemini noxia, vt ad aliquid necessaria, vt conuenienti tempore & loco prolata, vt debito modo dicta. Si in aliquo istorum erratum sit, circa cogitationes: quia minus mundæ fuerunt, vel minus ordinatæ: circa affectus, quia minus recti, vel minus sinceri: circa sermones, quia vel minus veri, vel minus necessarij: circa opera, quia minus bona, vel non recta intentione facta: memoria notandum est, vt circa illud dolorem concipiamus, & emendationis propositum procuremus.

Operum verò illa præcipuè examinanda sunt & discutienda, quæ secundum status religiosi ordinem quotidie occupatos nos tenent, in quibus innumerabiles solemus imperfectiones admittere. Quas pulchre quidem Thomas à Campis quodam loco detexit, ita vt non sit necessarium, nisi eius verba his nostris scriptis inferere. Sic ait examinis formam præscribens: Ad cauendum ergo derestabilem negligentiam in examinatione propriæ conscientiæ, de omni verbo & opere iudicium tibi hora congruenti statue, & rationem villicationis tuæ a te ipso exige strictè. Serue male & piger, dic qualiter hunc diem expendisti. Ecce notaui quod hodie suscitatus, non alacriter surrexisti, piguitasti in lecto, vix ad vltimum signum te erexisti, & post alios tardior venisti. Non cantasti fortiter, nec attendisti diligenter, vana retractasti, & præ inopia deuotionis etiam dormitasti. Accelerasti ad finem & ad lectum, & hoc mihi valde est suspectum, quia sicut im præparatus chorum intrastisti, sic indeuotus exiisti. Verba multa prompsisti, paruum fructum retulisti, tardè etiam ad opus accessisti, accidiosè laborasti: Loquutus es inutilia, interrogasti curiosè, iudicasti suspiciosè, retulisti sæpe dissolutè, detraxisti, commotus fuisti corde, & oculis euagatus in choro, in mensa: & modicum ad lecta attendisti. Sæcularia incautè auscultasti, verba Christi & Sanctorum dicta malè recitasti. De cibo & potu cogitasti, & auidè comedisti. Gaudius es de melioribus ferculis, desiderasti amplius, de vilioribus murmurasti. Non fuisti patiens in modico defectu, nec continens à meliori, sed magis tibi, quàm fratri tibi assidenti, id optasti. Quæsiuisti te in paruis, & maiora, scilicet fidelitatem & charitatem, amisti. Negligenter horas legisti, sine deuotione, sine debita attentione, & sine distincta prolatione verborum. Vide vbi corruisti; & desine superbiere & gloriari de bonis à Deo perceptis. Semper deplora interioris hominis statum multis passionibus implicatum. Scrutare abscondita cordis tui, si ira, si inuidia, si concupiscentia, si auaritia, si impatientia; aut tristitia te mouit, aut superauit. Nec solum de malis peractis inuestigandum est, sed etiam de bonis neglectis perquirendum. Si beneficia Dei cum gratiarum actione accepisti; si pro amicis & aduersariis orasti; si reuerentiam Prælato, & minoribus fratribus dulcedinem charitatis exhibuisti: si infirmis & tentatis compatius fu-

Thomas à Camp. lib. 2. de discipl. claustr. cap. 10.

Hugo lib. de mediet. ante mediet.

2. Reg. 11.

si: si petentibus auxilium, si morientibus solacium impendisti: si denique honorem Dei simpliciter & pure quaesivisti: si humanam laudem strenue vitasti; si propriam voluntatem prompte abnegasti; si te nulli praetulisti: si patienter correctiones accepisti: si poenitentiam iniunctam, humiliter implisti: si nemini molestus fuisti; si laesus clementer indulxisti: si ab iniuriato veniam postulasti; si deuore celebrasti: si attentè cantasti: si pertinax non fuisti: si ad humilia opera festinasti: si contemptus non contradixisti: si malum pro malo reddere non cogitasti, sed in bono malum vincere studuisti.] Haecenus ille. Quibus sanè verbis conuersationem nostram ante oculos mentis ita constituit, vt ex ea satis nobis erubescendum sit, qui bona opera, quibus in dies sanctiores essemus futuri, ita scēdemus, vt ex eis non tam merita, quam imperfectiones, non tam causam laetitiae, quam meroris conquiramus.

Ex his fasciculū quotidianarum imperfectionum & culpatum tuarum, & aceruum merorum & tristiciarum tibi colliges. Has culpas tuas iuxta Dei beneficia supra commemorata statue; vide quomodo Deo tibi bene facienti respondeas, quomodo eius dona compenses; quam vilis & ingratus sis, qui pro beneficiis offensas; pro donis culpas, pro amore obliuionem negligentiamque retribuas. Luge frater, & lacrymas funde, satis enim magnam habes causam lugendi, quia nunquam ad examen venis, in quo non culpas, & ingratitude, & obliuionem tui Domini & Creatoris inuenias. Has offensas, licet oculis carnis exiguae videantur, quanto potueris feruore propter Dei amorem detestare, & odio habere, quia fidelis anima Dei bonitatem erga se & suam ingratitudinem videns, nihil exiguum putat, si lucem caelestem habeat, quod tantam maiestatem offendat. Ex hac autem collatione beneficiorum Dei, & tuarum imperfectionum, ita dolorem & detestationem peccatorum procreas, vt imminutioni fiduciae nullum penitus locum relinquis. Immo ex eo ipso quod tot imperfectionibus tuam animam sordere conspicias, & benignissimum Dominum per tot annos tecum dissimulasse, & tibi plusquam septuagies: septies, quin & plus quam millies ignouisse cognoscis, in spem erigere, quod nunquam te abiiciet, sed quotiescumque ad eum veneris, & veniam postulaueris, non aliter quam pater amantissimus te benigne recipiet. Dilige illum, quem tam suauem, tam dulcem, tam propitium experiris. Gaude quod in tanta patientia, & tam longanimitate sustinentia, qua tuam emendationem expectat, suam infinitam bonitatem testatam faciat, & naturalem mansuetudinem ac lenitatem omnibus creaturis ostendat.

Hi autem omnes affectus proposito firmo emendationis deseruiant, (hic enim est fructus examinis, vt & nos ipsos emendemus) & nunc vnā imperfectionem, nunc aliam procul à nobis abiiciamus. Quod manifestè docet Gregorius, exponens illud Iob: Vestiuī me sicut vestimento & diademate, iudicio meo.] Iustorum iudicia, inquit, rectè diademate comparantur: quia per magni operis gloriam ad retributionis ducuntur coronam. Quae nimirum iudicia secum quotidie introrsus agunt: Quid Deo, quid proximo debeant, solerter aspiciunt, atque ad agenda bonae districtè redarguunt. Vnde bene quoque per Salomonem dicitur: Cogitationes iustorum iudicia. Iusti quippe ab omni strepitu saeculari ad corda sua redeunt, ibique ascendunt tribunal mentis, atque ante oculos se & proximum statuunt, deducunt ad medium regulam te-

Iob. 29.
14.Prou. 12.
5.

A flamenti, qua dicitur: Quae vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis.] Transferunt in se personam proximi, & sollicitè attendunt, quid sibi, si ita essent, fieri, vel non fieri iuste voluissent; sicque districto iure atque iudicio causam suam, & proximi; iuxta tabulas diuinæ legis in foro cordis examināt. Bene ergo dicitur: Cogitationes iustorum iudicia.] Quia ipse eorum intimus motus cordis quasi quaedam libra est iudicariæ potestatis. Quibus peractis quia retributionem inferni non requirunt, rectè eorum iudicia diademate comparantur. Diadema quippe in superiori parte corporis ponitur. Iustorum ergo iudicium diadema dicitur, qui per hoc non in terrenis & infimis, sed sursum remunerari concupiscunt.] Haec ille.

B Tandem pro quotidianis defectibus aliquam tibi, quam statim exoluas, poenitentiam iniunges, vt si aliquem tibi dolorem infligeres, aut aliquam preculam recitares. Quando autem culpa aut defectus grauior fuit, non sufficeret eum cōmuni poena mulctare, sed necesse erit extraordinaria reprehensione, & condigna castigatione punire. Haec est formula in conscientiae discussione seruanda, quam si teneris, non lentis passibus in mentis profectum festinabis.

Summa doctrina examinis.

CAPVT XII.

VINQVIES (si bene memini) in hoc eodem libro, examinis mentionem feci. Nam dixi, orationem ipsam mentalem spiritali discussione examinandam esse, & illam curam particularem eradicandi aliquid vitium, vel aliquam virtutem inferendi, bis quotidie esse in examen vocandam; & totam vitam ac conuersationem nostram; bis etiam singulis diebus ante prandium, & ante cubitum esse similiter discutiendam. At molestum admodum videtur, viros spirituales ad tam crebras suae conscientiae discussiones adigere, quibus necesse erit praestantiores virtutis actiones impediri. Sed imprimis frequens conscientiae propriae mundatio ac purificatio, nemini onerosa esse debet, cum sciat, quo frequentius & exquisitius suam animam mundauerit, se in conspectu Domini puriorem appariturum; maioremque gratiam promeriturum. Cum sciat etiam perfectos viros in hoc exercitationis genere fuisse nimios (si ita dici possit) & non quinquies, aut sexies, sed multo frequentius seipso diebus singulis inspexisse, & examinatione mundasse. Si tamen quae haecenus dicta sunt, intelligantur, videbimus hanc molestiam penitus esse sublatam: cum duo tantum tempora examini ante prandium, & ante cubitum sint assignata. Nam illud orationis examen, post illud vitae spiritalis tyrocinium, diximus in horam meridianae examinis posse reici, aut ita breuiter debere fieri, vt nullum ferè tempus vsurpet. Duo verò curae particularis examina in tempora horum duorum, quae sunt ante communem refectionem & ante dormitionem, similiter reicienda sunt. Postquam enim cogitationes, affectus, verba, & actiones inspexeris, mentis oculos ad illud vitium, quod impugnas, vel ad illam virtutem, quam particulariter exerces, conuerteris, & in quo defecisti, aut bene processisti, diligenter inspicias. Atque adeo sine vlla molestia bis in die in hanc exercitationem tam vilem, discutendi te ipsum, incubes. Atque vt hanc rem ita finiam, ex

Math. 7.
12.

haec

hac conscientia discussione duos colliges fructus. Alterum, vt teipsum ab erratis tuis per veram compunctionem purges, & ad desiderium emendationis prouoces. Alterum, vt teipsum intus & in cute cognoscas. Nam si non tantum ramos, sed radicem, scruteris, id est, si non tantum imperfectiones tuas sed origines earum inspicias, apertè videbis te multis vitiis sordere, multisque carete virtutibus, & teipsum non magni reputabis, sed potius ex corde despicias.

De Dormitione, ac nocturna quiete.

CAPVT XIII.

HORA quiescendi, quæ conscientia discussione subsequitur, te ad somnum honestum, quietum, & religiosum parabis. Ita vt possis dicere cum Propheta, In pace in idipsum] id est, cum illis ipsis, qui à fructu spiritualis frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, [dormiam & requiescam.] In hoc igitur opere, vt studiosè & meritorie fiat, hæc obseruanda sunt: Pura ac simplici intentione ad somnum ibis, vt scilicet ita statuente, & vt vires ad ei feruendum, & pro gloria eius laborandum refumas. Specialibus orationibus beatissimam Virginem Mariam, custodem Angelum, & Sanctum illius mens patronum (de quo postea) inuocabis, vt te ab omnibus periculis, tum animæ, tum corporis, liberent, & illibatum atque ab omni Dæmonis illusionem purum custodiant, vt sequenti die absque vilo impedimento celebrare, aut communicare valeas, aut spiritualibus obsequiis tempus impendere. Quid manè meditandum sit, aut leges, nisi probè memoriter teneas, aut saltem attentam recordatione præuenies. More solito omnium Christianorum frontem, os & pectus cruce deuorè signabis, & te in lecto ad quiescendum honestè compones. Hanc autem honestatem Bonauentura sic explicat, Honestè & compositè iaceas in dextro vel sinistro latere, nunquam tamen supinus vel aliter inhonestus. Nunquam dormias cum manibus in sinu positis, nec cruribus eleuatis, vel discooperitis, sed semper teneas tunicam vel indusium inter crura, vt nullus intueniat te inhonestè iacentem. Addit Thomas à Campis: Nec crebrò te veritas, sed quietè & pacificè iaceas, memor Christi in cruce pendens, qui in patibulo, non in molli lecto dormiens, obdormiuit.

Postquam in lecto cubaueris, Psalmos, vel orationem aliquam recita, vel quid sanctum meditare, & quanti momenti sit gratia & amicitia Dei, tecum ipse considera, quousque somno occupatus quiescas. Sic te aptum & robustum ad repellendas tentationes inuenies, & in ipso somno Diabolo tentanti resistes, & ex ipsa consuetudine bene agendi ad orationem, & sancta desideria incitari te senties. De hoc sic scribit Bernardus: Iturus ergo ad somnum, semper aliquid defer tecum in memoria vel cogitatione, in quo placidè obdormias, quod nonnunquam etiam somniare iuuet, quod etiam euigilantem te excipiens, in statum hesternæ intentionis restituat. Sic tibi nox sicut dies illuminabitur, & nox illuminatio tua erit in deliciis. Placidè obdormies, in pace quiesces, facilè euigilabis, & surgens, facilis, & agilis eris ad redeundum in id vnde non totus discessisti.

At si aliqua tentatio, priusquam dormias, aduersus tuam puritatem insurgat, eo remedio, quod pius

A & deuotus pater, Thomas à Campis, offert, tentationi te oppones: Si caro titillat, inquit, si tetra imago incidit, si quæuis alia passio mouet, nec quiescere te finit, ad orationem conuertere, signum crucis tibi imprime, flagellum, coronam spineam, lanceam, ac totam armaturam Crucifixi oppone, ante cuius virtutem non potest hostis stare malignus, nec tentationis illusio perdurare. Adhibe quoque ignem æternum, supplicia sanctorum Martyrum, Confessorum constantiam, & Virginum fortia trophæa. Attende lapides Stephani, craticulam Laurentij, fustes Marcelli, vngulas Vincentij, vepres & viticæ Benedicti, flammam sanctæ Agnetis, rotam Catharinæ, acutissimas testulas Agathæ, bullientes aquas Cæciliæ, lacrymas, amorem, contritionem, & penitentiam Mariæ Magdalena, dentes bestiarum, horridos carceres, necnon dura vincula pedum Sanctorum. Sic Deo iuuante, & ista te cogitante, ignem igne superabis, Diabolum confundes, Sanctos honorabis, in pace Christi dormies & requiesces.

B Si hanc fidelitatem erga Dominum seruans obdormieris, non solum in vigilia, sed in somno quoque tentatori resistes. Quod experiebatur Augustinus, cuius hæc sunt verba: Domine, memores mandatorum tuorum etiam in somniis resistimus. Ad idque exhortatur Paulus, dicens: Siue vigilemus, siue dormiamus, simul cum illo viuamus. Cum Domino enim in dormitione viuere, est etiam, cum per somnum nostri compotes non sumus, ex præcedenti habitu in vigilia acquisito honestè formari, & ei fideles existere. Nec solum tentationibus resistes, sed & dormiens orabis, & in studiosas actiones te incumbere cogitabis, vt de sancto Honorato Episcopo scribit Hilarius Arelatenfis. Sic enim ad ipsum loquens, ait: Tuis in tantum medullis Christus infederat, vt interdum, quod expertus loquor, membris tuis placido sopore deuinctis, illū etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Sæpe dormies sanificæ exhortationis, sæpe orationis affectu officiosissimo verba fudisti. Agebatur quippe lectulo corporis requies, mentis in Christo. Et quidem prout quique affuimus, experti sumus. Tu verò vnica semper omnium requies, quam alacer sæpe referebas somnia, non aliquid prælagientia, neque aliqua in futurum anxietate sollicita, sed in quietis animæ desiderijs excitata, Martyrum scilicet, quos semper meditatione gestabas, credo, interdum alludente & prouocante cupiditatem tuam Domino, tanquam excitata in fidem tuam persequutione peragebas. Hæc ille. Enitere ergo, vt talis sit somnus tuus, somnus planè iustorum, ex quo facilè possis ad orationem assurgere, & ad vitæ spiritualis exercitia repedare.

C In vita omnia, c. 20. Summus, c. 7.

D In vita omnia, c. 20. Summus, c. 7.

SECTIO III.

De his, quæ singulis hebdomadis fiunt.

De confessione in hebdomada, facienda.

CAPVT I.

MENTA, quæ hactenus dicta sunt, ad disciplinam religiosam vnus eiusdemque dici pertinent, quæ quam facilè & iucundè & sine vlla angustia à viro spirituali præstentur, illi experti sunt, qui in cœnobio bene instituto, & iuxta regulam gubernato, vitam

spiritualem

Vbi supr.

In ad Thess. 5. 10.

In vita omnia, c. 20. Summus, c. 7.

Psal. 4. 9.

Bonauent. in regim. nouit. c. 7.

Thomas à Camp. lib. 2. de discip. claus. c. 11.

Bern. ad fratres de monte Dei.